

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ**

**ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΣΧΟΛΗ
ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ**

**ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ- ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

« ΤΕΧΝΟΓΛΩΣΣΙΑ VII »

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :

**«ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΣΕ
ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ» .**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ : ΜΑΪΣΤΡΟΣ ΓΙΑΝΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

ΑΘΗΝΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014

Η σελίδα είναι σκόπιμα κενή.

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

**ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΛΟΓΟΥ**

**ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ-ΔΙΑΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**

« ΤΕΧΝΟΓΛΩΣΣΙΑ VII »

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ:

**«ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΚΙΝΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΣΕ
ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ» .**

**της Γιαννακοπούλου Δέσποινας
Φιλολόγου- Γλωσσολόγου**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ :

ΜΑΪΣΤΡΟΣ ΓΙΑΝΗΣ

ΑΘΗΝΑ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2014

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Την παρούσα διπλωματική εργασία την αφιερώνω στους γονείς μου και στα αδέρφια μου που με στήριξαν ηθικά και ψυχολογικά σε όλο το χρονικό διάστημα της εκπόνησης της . Στη συνέχεια, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κο Γιάνη Μαΐστρο για την καθοδήγηση και την βοήθεια που μου προσέφερε σε όλα τα στάδια της εργασίας. Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα Στέλλα Μαρκαντωνάτου η οποία συνέβαλλε σημαντικά και με βοήθησε στα γλωσσολογικά κομμάτια της εργασίας μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα εργασία, επιλέξαμε να εξετάσουμε τέσσερα ρήματα τρόπου που συνδέονται με την κίνηση στα νεοελληνικά. Συγκεκριμένα, ακολουθώντας μια σειρά χαρακτηριστικών τα οποία αναλύονται διεξοδικά παρακάτω επιλέξαμε τα ρήματα κουβαλάω, τραβάω, σέρνω_σύρω και σπρώχνω προκειμένου να δούμε σε πρώτο στάδιο τις γλωσσικές επιλογές του κάθε ρήματος στον γραπτό λόγο τόσο σε συντακτικό όσο και σε σημασιολογικό επίπεδο, και στην συνέχεια να επιχειρήσουμε την ομαδοποίηση τους ακολουθώντας μια σειρά παραμέτρων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή

1.1. Κίνηση- Αποσαφηνίζοντας την Έννοια..... σελ.8

1.2. Ρήματα Κίνησης.....σελ. 9

2. Κατηγοριοποιήσεις Ρημάτων Κίνησης

2.1. Κατηγοριοποίηση Ρημάτων Κίνησης κατά Beth Levin σελ.9

2.2. Κατηγοριοποίηση Ρημάτων Κίνησης κατά James Pustejovsky σελ.10

2.3. Κατηγοριοποίηση Ρημάτων Κίνησης κατά Sablayrolles..... σελ. 10

2.4. Κατηγοριοποίηση Ρημάτων Κίνησης κατά Zlatev..... σελ.11

2.5. Μελέτη Ρημάτων Κίνησης στα Ελληνικά .....σελ. 12

3. Διακρίνοντας σημασίες

3.1. Μεθοδολογία.....σελ.15

3.2. Εξετάζοντας το Corpus..... σελ.17

3.2.1.Τραβάω/-ώ

3.2.1.1. Διακρίνοντας σημασίες στο ρήμα Τραβάω/ώ.....σελ.17

3.2.1.2. Αναλύοντας τις Συντακτικές Δομές στο Τραβάω/ώ..... σελ.24

3.2.1.2.1. Κλιτικό..... σελ.24

3.2.1.2.2. Αντικείμενο – Κλιτικό (παράλειψη).....σελ.26

3.2.1.2.3. Περίπτωση Υπονοούμενου Αντικειμένου..... σελ.26

3.2.1.2.4. Περίπτωση Παρουσίας Αντικειμένου..... σελ.26

3.2.2. Κουβαλάω/ώ

3.2.2.1. Διακρίνοντας σημασίες στο ρήμα Κουβαλάω/ώ..... σελ.29

3.2.2.2.Αναλύοντας τις Συντακτικές Δομές στο ρήμα Κουβαλάω/ώ.σελ.29

3.2.2.2.1. Κλιτικό..... σελ. 29

3.2.2.2.2. Αντικείμενο – Κλιτικό (παράλειψη)..... σελ. 30

3.2.2.2.3. Περίπτωση Υπονοούμενου Αντικειμένου..... σελ.30

3.2.2.2.4. Περίπτωση Παρουσίας Αντικειμένου..... σελ.30

3.2.3.Σέρνω/Σύρω

3.2.3.1. Διακρίνοντας σημασίες στο ρήμα Σέρνω/Σύρω.....σελ.32

3.2.3.2. Αναλύοντας Συντακτικές Δομές στο ρήμα Σέρνω/Σύρω..... σελ.38

3.2.3.2.1. Κλιτικό..... σελ.38

3.2.3.2.2. Περίπτωση Υπονοούμενου Αντικειμένου..... σελ.38

3.2.3.2.3. Περίπτωση Παρουσίας Αντικειμένου..... σελ.39

3.2.4. Σπρώχνω

3.2.4.1. Διακρίνοντας σημασίες στο ρήμα Σπρώχνω.....σελ.39	
3.2.4.2. Αναλύοντας Συντακτικές Δομές στο ρήμα Σπρώχνω.....σελ.43	
3.2.4.2.1. Κλιτικό.....σελ.43	
3.2.4.2.2. Περίπτωση Υπονοούμενου Αντικειμένου και Αντικειμένου που παραλείπεται.....σελ.43	
3.2.4.2.3. Περίπτωση Παρουσίας Αντικειμένου.....σελ.44	
3.2.4.2.4. Αντικείμενο και Κλιτικό.....σελ.44	

4.Αισθησιοκινητικά δεδομένα- Εικονοποίηση

4.1. Κίνηση.....σελ.45	
4.2. Δύναμη.....σελ.51	
4.3. Τραβώ.....σελ.51	
4.3.1. κωδικοποίηση κίνησης στο τραβώ.....σελ.51	
4.3.2. κωδικοποίηση δύναμης -τραβώ και σπρώχνω.....σελ.52	
4.4. Σπρώχνω.....σελ.53	
4.4.1. κωδικοποίηση κίνησης στο σπρώχνω.....σελ.53	
4.4.2. κωδικοποίηση δύναμης.....σελ.53	
4.5. Σέρνω_Σύρω.....σελ.54	
4.6. Τρόπος.....σελ.54	
4.7. Σκοπός.....σελ.55	

5.Στατιστική Ανάλυση

5.1.Συγκριτική μελέτη των ρημάτων – Εξετάζοντας την κυριολεξία Περίπτωση1.....σελ.56	
5.2. Περίπτωση Υπονοούμενου Αντικειμένου.....σελ.59	
5.3. Περίπτωση Παράλειψης Αντικειμένου.....σελ.61	
5.4. Περίπτωση Παρουσίας και Παραλειπόμενου αντικειμένου (στο σύνολο των προτάσεων).....σελ.63	

5.5. Συσχετίζοντας τα στοιχεία με χρήση συνάρτησης correl – μια γενική εικόνα

5.5.1. Συσχέτιση συντακτικών και σημασιολογικών χαρακτηριστικών.....σελ.65	
5.5.2. Συσχέτιση μελών, μετακίνησης, κατεύθυνσης.....σελ.65	
5.5.3. Συσχέτιση δύναμης.....σελ.66	
5.5.4. Συσχέτιση αισθησιοκινητικών.....σελ.67	

5.5.5 Συσχέτιση μελών, μετακίνησης, δύναμης, κατεύθυνσης και αισθησιοκινητικών.....σελ.67
5.5.6. Συσχέτιση μελών, μετακίνησης, δύναμης, κατεύθυνσης αισθησιοκινητικών και συντακτικών στοιχείων.....σελ.68
6.Συμπεράσματα- Αξιοποίηση - Περαιτέρω Έρευνα.....σελ.70
7. Βιβλιογραφία.....σελ.73

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1. Εισαγωγή

Γενικά

Η κίνηση ως γεγονός προσδιορίζεται από τέσσερα σημασιολογικά χαρακτηριστικά όπως: το αντικείμενο που επιτελεί την κίνηση (figure), την ίδια την κίνηση ως γεγονός (motion), την διαδρομή (path) και το αντικείμενο αναφοράς, σε σχέση πάντοτε με το αρχικό αντικείμενο που κινείται (ground) [Talmy 1975]¹. Επίσης, σύμφωνα με τον Talmy στα παραπάνω στοιχεία μπορούμε να εντάξουμε τον τρόπο (manner) καθώς και τον σκοπό (cause). Η κάθε γλώσσα χρησιμοποιεί εντελώς διαφορετικούς τρόπους για να την κωδικοποιήσει. Στα αγγλικά, που είναι γλώσσα τρόπου, η κίνηση κωδικοποιείται στο ίδιο το ρήμα (π.χ. roll, pop). Αντιθέτως, στα ελληνικά, τα ρήματα κίνησης κατεξοχήν δηλώνουν την διαδρομή και συχνά χρησιμοποιούν επιρρηματικές εκφράσεις για να εκφράσουν τον τρόπο. Στα ελληνικά, η μελέτη της αλλαγής του τόπου και του τρόπου της κίνησης γίνεται κατά κύριο λόγο με την εξέταση των ρημάτων κίνησης που στηρίζονται στη διαδρομή, σε συνδυασμό με την εξέταση της λειτουργίας των μετοχών που εκφράζουν τον τρόπο.

1.1. Κίνηση – Αποσαφηνίζοντας την Έννοια

Ως έννοια έχει απασχολήσει κατά καιρούς διάφορους κλάδους. Στη Φυσική ως κίνηση ορίζεται η μεταβολή της θέσης ή του προσανατολισμού ενός σώματος ως προς ένα δεδομένο σύστημα αναφοράς. Ειδικότερα, η κίνηση μπορεί να νοηθεί ως μια αλλαγή / μετακίνηση μέσα στον χώρο σε συγκεκριμένο χρόνο και υπό την επίδραση ορισμένων συνθηκών. Μπορεί να έχουμε πλήρη κίνηση του υποκειμένου και του αντικειμένου της ενέργειας ή μερική κίνηση που επιτελείται από το ίδιο το άτομο ή κάτι άλλο να την προκαλεί, καθώς και κίνηση που γίνεται με την βοήθεια κάποιου μέσου / μέλους κ.τ.λ. Παραδείγματος χάριν όταν το ρήμα τραβώ βρίσκεται σε παθητική φωνή έχουμε πλήρη κίνηση του υποκειμένου της ενέργειας και αυτοκίνηση π.χ. *τραβήχτηκε να ελευθερωθεί και απέμεινε να κοιτάζει βουβός το σκοτάδι*. Αντιπαράβαλλε το παραπάνω παράδειγμα με την παρακάτω πρόταση: «*Έλα να αγοράσουμε κάτι*», *είπε δυνατά η Μαρί και τράβηξε την αδελφή της από το χέρι*, όπου δεν γνωρίζουμε αν η κίνηση είναι πλήρης η μερική όμως γνωρίζουμε ότι το αντικείμενο της ενέργειας είναι ετεροκινούμενο.

---

¹ Talmy, L. (1975). Semantics and syntax of motion.

1.2. Ρήματα Κίνησης

Η έννοια της κίνησης εκφράζεται κατεξοχήν από τα ρήματα τα οποία αποδίδουν τις αλλαγές που γίνονται στον χώρο, περισσότερο από κάθε άλλο μέρος του λόγου. Τα ρήματα κίνησης περιγράφουν τις αλλαγές/μετακινήσεις ενός αντικειμένου σε έναν χώρο μια δεδομένη χρονική στιγμή, σε έναν άλλο χώρο σε άλλη χρονική στιγμή (μετάβαση από ένα χώρο-χρόνο Α σε ένα χώρο-χρόνο Β). Έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης πολλών ερευνητών και ενδεικτικά παραθέτουμε τις επικρατέστερες κατηγοριοποιήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2. Κατηγοριοποιήσεις Ρημάτων Κίνησης

2.1. Κατηγοριοποίηση Ρημάτων Κίνησης κατά Beth Levin²

Η Beth Levin κατηγοριοποιεί τα ρήματα κίνησης ως εξής:

- α) ρήματα με εγγενή κατευθυνόμενη κίνηση (*arrive, come, depart*).
- β) ρήματα που δηλώνουν “εγκατάλειψη” (*abandon, desert, leave*).
- γ) ρήματα κίνησης που δηλώνουν τον τρόπο
  - i. roll verbs (κίνηση κυλώ, όπως: *roll, drift, swing e.t.c.*).
  - ii. run verbs (κίνηση τρεξίματος, όπως: *jump, climb, stroll e.t.c.*).
- δ) ρήματα κίνησης που χρησιμοποιούν κάποιο όχημα
  - i. ρήματα που είναι και ονόματα οχημάτων (*bike, boat, bus, kayak, ski e.t.c.*).
  - ii. ρήματα που δεν είναι ονόματα οχημάτων (*cruise, drive, ride, fly e.t.c.*).
- ε) ρήματα “βάλς” (*can can, dance, tango, waltz e.t.c.*)
- στ) ρήματα “εκδίωξης/ανίχνευσης”- Chase verbs (*chase, follow, pursue e.t.c.*).

---

² Levin, B. (1993). English verb classes and alterations – A preliminary investigation. Chicago: University of Chicago Press.

ζ) ρήματα συνοδείας (*accompany, guide, lead e.t.c.*).

Η κατηγοριοποίηση που προτείνει η Levin στηρίζεται κυρίως σε συντακτικές δομές και εναλλαγές στα Αγγλικά, οπότε δεν μπορεί να εφαρμοσθεί καθολικά.

2.2. Κατηγοριοποίηση Ρημάτων Κίνησης κατά James Pustejovsky³

Ο Pustejovsky ταξινομεί τα ρήματα κίνησης της αγγλικής γλώσσας σε τέσσερις κατηγορίες:

α. Ρήματα αλλαγής τόπου (verbs of change of location) που υπονοούν ότι η κινούμενη οντότητα αλλάζει τόπο κατά την διαδικασία της κίνησης (*arrive, enter-φθάνω, μπαίνω*).

β. Ρήματα αλλαγής θέσης (verbs of change of position) που υπονοούν ότι η κινούμενη οντότητα αλλάζει θέση κατά την διαδικασία της κίνησης (*circulate, περιστρέφομαι*).

γ. Ρήματα με «αδρανειακή» αλλαγή θέσης (verbs of inertial change of position) που συνεπάγονται αλλαγή θέσης για την κινούμενη οντότητα (*fly, dance - πετώ, χορεύω*).

δ. Ρήματα αλλαγής στάσης (verbs of change of posture) που υπονοούν ότι η κινούμενη οντότητα παραμένει στον ίδιο τόπο και στο ίδιο σημείο κατά τη διάρκεια της κίνησης αλλά αλλάζει στάση (*sit down- κάθομαι*).

2.3. Κατηγοριοποίηση Ρημάτων Κίνησης κατά Sablayrolles⁴

Ο Sablayrolles προσπαθεί να αποσαφηνίσει τις παραπάνω κατηγορίες εισάγοντας κάποιους ορισμούς που σχετίζονται με τον τόπο και αφορούν τους όρους *locations* (χώροι), *positions* (τοποθεσίες) και *postures* (θέσεις / στάσεις). Έτσι ορίζει ότι στην κατηγορία *locations* εντάσσονται συγκεκριμένοι χώροι (όπως: μία αίθουσα, ένα σπίτι κ.τ.λ.). Ως *positions* νοούνται τα τμήματα κάποιου χώρου στα οποία εμφανίζεται μια οντότητα, και ως *postures* είναι οι τρόποι με τους οποίους μπορεί η οντότητα να βρίσκεται σε συγκεκριμένη στάση (π.χ. καθιστή, ξαπλωμένη κ.τ.λ.).

Επίσης, προχώρησε σε μία κατηγοριοποίηση των αμετάβατων ρημάτων κίνησης με κριτήριο σε ποιο «είδος τόπου» από τις προαναφερθείσες κατηγορίες εμπίπτουν. Έτσι, διέκρινε τις εξής κατηγορίες:

³ Pustejovsky, J. and Moszkowicz, J.(...). Integrating Motion Predicate Classes with Spatial and Temporal Annotations, University of Brandeis.

⁴ Sablayrolles, P. (1995). The Semantics of Motion. Proceedings of the seventh conference on European chapter of the Association for Computational Linguistics, pp281-283.

α. Ρήματα Αλλαγής Τόπου : Υποδηλώνουν μια αλλαγή στον τόπο. Επί παραδείγματι όταν μπαίνω σε έναν χώρο ή βγαίνω από αυτόν υπάρχει διαφορετική χωρική σχέση, πριν από και μετά την κίνηση (μέσα από / έξω από).

β. Ρήματα Αλλαγής Θέσης: Υποδηλώνουν μια αλλαγή στη θέση. Όταν ταξιδεύουμε, πηγαίνουμε από ένα σημείο σε κάποιο άλλο της ίδιας παγκόσμιας τοποθεσίας (ταξιδεύω, τρέχω). Σε αυτή την κατηγορία διακρίνουμε δύο υποκατηγορίες:

β1) ρήματα τα οποία πάντα εμφανίζουν αλλαγή θέσης (π.χ. ταξιδεύω)

β2) ρήματα τα οποία δηλώνουν πιθανή αλλαγή θέσης (π.χ. τρέχω σε ένα σημείο, επιτόπου).

γ. Ρήματα Αλλαγής Στάσης: Υπονοούν μια αλλαγή στις σχέσεις ανάμεσα στα μέλη / τμήματα μιας οντότητας.

Συνοψίζοντας, παρατηρούμε ότι ο *Sablayrolles* (1995) για την κατηγοριοποίηση των ρημάτων χρησιμοποιεί τα εξής στοιχεία που προσδιορίζουν την κίνηση: το σημείο έναρξης της κίνησης, την πορεία/διαδρομή (path) και τις προθέσεις (prepositions).

2.4. Κατηγοριοποίηση Ρημάτων Κίνησης κατά Zlatev ⁵

Ο *Zlatev* (1997) προτείνει επτά σημασιολογικές κατηγορίες που σχετίζονται με τον χώρο και βάσει αυτών προχωρά στην ταξινόμηση των ρημάτων. Αυτές είναι οι ακόλουθες: Trajectory, Landmark, Motion, Frame of Reference, Region, Path και Direction. Οι παραπάνω κατηγορίες συμβάλλουν στο να αποσαφηνιστούν οι έννοιες της κίνησης, έτσι όπως προκύπτουν κάθε φορά από τη δομή του ρήματος. Για παράδειγμα, μπορούμε να προσδιορίσουμε το αντικείμενο και το υποκείμενο που επιτελεί την κίνηση σε σχέση με άλλους γεωγραφικούς δείκτες (object, person landmarks). Επίσης μπορούμε να επιλέξουμε το περιβάλλον (frame) της κίνησης σε ένα δεικτικό (deictic), αλλοκεντρικό (allocentric) και γεωκεντρικό (geocentric) πλαίσιο αναφοράς. Αυτός είναι ένας τρόπος να κατηγοριοποιηθούν τα ρήματα βάσει των παραπάνω εννοιολογικών χαρακτηριστικών. Παραθέτουμε ενδεικτικά έναν πίνακα στον οποίο φαίνεται πώς μπορεί να γίνει μια διάκριση στις έννοιες της κίνησης για κάποια ρήματα στα αγγλικά:

---

⁵ Zlatev, J. and Sigurd, B. (...). Motion Event Typology meets Computational Modelling, Lund University.

Categorization Tools	Categories		
Trajectory	Object (<i>come near the earth</i>)	Person (<i>come to me</i>)	Event (<i>come closer to a fight</i>)
Landmark	Ground (<i>run away from Rome</i>)	Relative (<i>run away from here</i>)	
Motion	Perceived Motion (<i>walk, run</i>)	No Perceived Motion (<i>move up in rank</i>)	
Frame of reference	Allocentric (<i>stand beside me</i>)	Geocentric (<i>fly away or take-off from earth</i>)	Deictic (<i>stand behind the tree</i>)
Region	Interior (<i>enclose</i>)	Exterior (<i>touch</i>)	Lateral (<i>lie next to</i>)
Path	Beginning (<i>start from</i>)	Middle (<i>going through</i>)	End (<i>to end at</i>)
Direction	Distal (<i>going away</i>)	Geocentric upward (<i>going up</i>)	

- ❖ Πίνακας με κατηγοριοποίηση ρημάτων βάσει χωρικών χαρακτηριστικών και διάκριση εννοιών βάσει της κίνησης.

2.5. Μελέτη Ρημάτων Κίνησης στα Ελληνικά

Η μελέτη των ρημάτων κίνησης της ελληνικής γλώσσας αποτελεί αντικείμενο ενδιαφέροντος αρκετών ερευνητών. Στο συγκεκριμένο σημείο παραθέτουμε συνοπτικά την έρευνα που έκαναν οι Σελίμης και Παπαφράγκου⁶ με παιδιά και ενήλικες που είναι φυσικοί ομιλητές της ελληνικής γλώσσας και με παιδιά και ενήλικες που είναι ομιλητές της αγγλικής γλώσσας, προκειμένου να δούν τον τρόπο με τον οποίο φτάνουν στην γλωσσική κατάκτηση των ρημάτων κίνησης.

Αναλυτικότερα, συνέκριναν τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν αυθόρμητα ή με κάποια πρόθεση τα γεγονότα που εμπλέκονται στην κίνηση σε περιπτώσεις που καλούνται να περιγράψουν ένα περιστατικό ή να μάθουν ένα καινούργιο ρήμα που αναφέρεται σε αυτό. Στόχος τους ήταν να εξετάσουν με ποιο τρόπο η μορφή και το συντακτικό περιβάλλον ενός καινούργιου ρήματος κίνησης προϋποθέτει συγκεκριμένα σημασιολογικά χαρακτηριστικά. Ως κύρια παράμετρο έλαβαν υπόψη ότι τα υποκείμενα σε περιβάλλοντα εκμάθησης ενός ρήματος φέρουν στοιχεία που σχετίζονται με κάποιο γεγονός όπως τον τρόπο και την διαδρομή (path) ή το μέσο και το αποτέλεσμα της κίνησης ανεξαρτήτως από το εάν στην γλώσσα τους τείνουν να κωδικοποιούν τα εν λόγω σημασιολογικά χαρακτηριστικά στο ρήμα.

Από την πιο πάνω έρευνα προέκυψε ότι τα ρήματα τρόπου είναι πιο συχνά στα αγγλικά από ότι στα ελληνικά, ενώ τα ρήματα που δηλώνουν το αποτέλεσμα και την

⁶

Papafragou, A. and Selimis, S.(...). On the acquisition of motion verbs cross linguistically, University of Delaware and University of Chicago.

πορεία είναι πιο συχνά στα ελληνικά από ότι στα αγγλικά. Επίσης οι ενήλικες και στις δύο γλώσσες χρησιμοποιούν συχνότερα τα ρήματα τρόπου από τα ρήματα που σχετίζονται με την πορεία. Παρόμοια είναι και τα αποτελέσματα στην διαδικασία της εκμάθησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3. Διακρίνοντας σημασίες

Οι αμφίσημες λέξεις δημιουργούν προβλήματα σε συστήματα επεξεργασίας φυσικής γλώσσας. Μπορεί να οδηγήσουν σε εσφαλμένη ανάκτηση δεδομένων στα συστήματα ανάκτησης πληροφοριών (IR), καθώς και σε ανακριβείς μεταφράσεις στα συστήματα μηχανικής μετάφρασης (MT). Κατά καιρούς έχουν γίνει προσπάθειες να σχεδιαστούν συστήματα που θα εντοπίζουν τις παραπάνω περιπτώσεις. Ενώ οι ομώνυμες λέξεις όπως η λέξη *bank* στα αγγλικά ανιχνεύεται εύκολα σε τέτοια συστήματα, δεν φαίνεται να συμβαίνει το ίδιο σε λέξεις όπως η λέξη *run* που είναι πολύσημη και από τη φύση της δημιουργεί προβλήματα σε συστήματα που επιλύουν την άρση της αμφισημίας (Word Sense Disambiguation systems).

Η άρση αμφισημίας μιας λέξης μπορεί να είναι είτε α) λεπτομερής, αποδίδοντας εκτενώς τις σημασίες που εμφανίζει η λέξη, αναλόγως του περιβάλλοντος εμφάνισης της, είτε β) αδρομερής (πιο αφηρημένη). Στην προσπάθεια απόδοσης μιας λέξης η πρακτική που ακολουθείται συνήθως είναι η αντιστοίχισή της σε συνώνυμους όρους.

Παρατηρούμε ότι ακόμη και αν δοθεί το ίδιο υλικό εξέτασης (corpus) σε δύο λεξικογράφους, καθένας θα διακρίνει διαφορετικές έννοιες στο εξεταζόμενο λήμμα, στοιχείο που υποδεικνύει τη ρευστότητα της γλώσσας και την πολυπλοκότητά της. Επίσης, συχνό είναι το φαινόμενο μία λέξη να εμφανίζει επικαλυπτόμενες έννοιες (overlapping senses) και οι προσπάθειες που γίνονται συνεχώς στοχεύουν στο να υπερκεραστούν αυτές οι δυσκολίες μέσω της όσο δυνατόν καλύτερης αποσαφήνισης των εννοιών. Πέραν όμως της φύσης της γλώσσας βασικό ρόλο στην διάκριση σημασιών παίζει κάθε φορά και το εξεταζόμενο περιβάλλον στο οποίο κάθε φορά διαφορετικοί κειμενικοί παράγοντες οδηγούν μια λέξη στο να αποκτήσει διαφορετική σημασία.

Η απόκλιση μεταξύ λεξικών έχει δειχθεί στην διεθνή βιβλιογραφία με την μελέτη των λεξικών Hector και Wordnet⁷. Στο λεξικό Hector διακρίνονται περισσότερες σημασίες σε κάθε λήμμα σε αντίθεση με το Wordnet που σε κάθε λήμμα διακρίνονται λιγότερες σημασίες και οργανώνονται σε μία σχέση υπερωνυμίας- υπωνυμίας. Για τη διάκριση των εννοιών, όσο αφορά τις κατηγορίες ρημάτων οι λεξικογράφοι που συνέβαλαν στο παραπάνω έργο (wordnet) στηρίχθηκαν στην κατηγοριοποίηση της Levin⁸ καθώς και σε συντακτικά και σημασιολογικά χαρακτηριστικά που παρουσιάζονται στη συνέχεια.

---

⁷ Αναλυτικότερα βλ. σχετικό άρθρο Palmer, M. and Dang, H. (2001). Making fine-grained and coarse-grained sense distinctions, both manually and automatically, United Kingdom, Cambridge University Press.

⁸ Βλ. Εισαγωγή, 2.2. Κατηγοριοποιήσεις ρημάτων κίνησης κατά Beth Levin.

Συντακτικά χαρακτηριστικά:

Στα αγγλικά σε κάποιες περιπτώσεις, ανάλογα με το αν το ρήμα είναι μονόπτωτο ή δίπτωτο, το ρήμα αποκτά διαφορετική σημασία:

π.χ. “John left **the room**” vs “Mary left her daughter-in-law **her pearls in her will**”.
(Ελληνικά: “Ο Γιάννης (άφησε) / έφυγε από το δωμάτιο” vs “Η Μαίρη άφησε στη βαπτιστήρα της τα μαργαριτάρια στη διαθήκη της).

Βέβαια τα παραπάνω κριτήρια δεν βοηθούν σε όλες τις περιπτώσεις διότι ίδιες συντακτικές δομές μπορεί να αντιστοιχούν σε περισσότερες από μία σημασίες. Χαρακτηριστικό είναι το ρήμα play. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι σημασίες που αποκτά το ρήμα σε όμοια συντακτικά περιβάλλοντα:

Sense No	Περιγραφή έννοιας (Description)	Παράδειγμα (Example)	Υπερώνυμος όρος (Hypernym)
WN3	Παίζω μουσική σε ένα μουσικό όργανο - play (music) on an instrument	Η μπάντα έπαιξε σε - "The band played on..."	Προετοιμάζομαι σε- (PERFORM)
WN6	Παίζω μια μελωδία - play a melody	Ξαναπαίξε (την μελωδία) Σάμ - "Play it again, Sam"	Αναπαράγω- (RECREATE)
WN7	Εκτελώ/Προετοιμάζω μουσική σε ένα μουσικό όργανο - perform music on (a musical instrument)	Παίξε το ute - "play the ute"	Ακούγομαι- (SOUND)

❖ Πίνακας με έννοιες του play στο WordNet 1.7

Εδώ σύμφωνα με τους Palmer, Dang και Fellbaum ⁹πρέπει να ληφθούν υπόψη και άλλοι σημασιολογικοί παράγοντες όπως η περίσταση (event) κατά την οποία λαμβάνει χώρα το συγκεκριμένο γεγονός.

Σημασιολογικά χαρακτηριστικά:

Όσον αφορά τα σημασιολογικά κριτήρια για την οργάνωση των εννοιών του κάθε λήμματος σε κατηγορίες στο wordnet, αξιοποιήθηκαν τα ακόλουθα:

- 1) Οι διαφορές στις σημασιολογικές κατηγορίες των προσαρτημάτων (arguments): αφηρημένο-συγκεκριμένο, άνθρωπος-ζώο, έμψυχο-άψυχο, διαφορετικοί τύποι οργάνων κ.τ.λ.

⁹ Palmer, M. and Dang, H. (2001). Making fine-grained and coarse-grained sense distinctions, both manually and automatically, United Kingdom, Cambridge University Press.

- 2) Οι διαφορές στα προσαρτήματα (entailments), π.χ. η διαφορά κατάστασης σε μια υπάρχουσα οντότητα, η δημιουργία μιας καινούργιας οντότητας.
- 3) Οι διαφορές στον τύπο του γεγονότος: αφηρημένο, συγκεκριμένο, πνευματικό, συναισθηματικό κ.τ.λ.
- 4) Εάν διευκρινίζεται το περιβάλλον (domain) του υποκειμένου.

3.1. Μεθοδολογία

Παραθέτουμε τη μεθοδολογία και περιγράφουμε αναλυτικά την προσέγγιση που ακολουθήσαμε για κάθε ρήμα.

Σε πρώτο στάδιο, επιλέξαμε από το «Ονομαστικόν» του Θεολόγου Βοσταντζόγλου την ενότητα «*Ρήματα Κίνησης*» και συγκεντρώσαμε σε μια βάση δεδομένων τα ρήματα που υπάγονται σε αυτή την κατηγορία και εμπλέκουν διάφορα μέρη του σώματος (χέρι, πόδι, χείλια κ.τ.λ.). Ενδεικτικά, παραθέτουμε τα ακόλουθα ρήματα: μετακινώ/μετατοπίζω, σέρνω, σπρώχνω, ακινητοποιώ, κουνώ, ωθώ, κουβαλώ, σκουντώ, ανελκύω, ανασύρω, υψώνω, τραβώ κ.τ.λ. Στη συνέχεια, εμπλουτίσαμε αυτή τη λίστα με ρήματα που από την γνώση και την διαίσθησή μας θεωρούμε ότι λείπουν και συνδέονται κατεξοχήν με την κίνηση στη νεοελληνική. Ως κριτήριο επιλογής θέσαμε τη μεταβατικότητα του ρήματος. Κατόπιν, αφού επιλέξαμε τα ρήματα που πρόκειται να εξετάσουμε, και συγκεκριμένα τα **τραβάω, κουβαλώ, σέρνω / σύρω** και **σπρώχνω**, αντλήσαμε από τον [Εθνικό Θησαυρό Ελληνικής Γλώσσας: ΕΘΕΓ](#) σώματα κειμένων για τη μελέτη της λειτουργίας και των γλωσσικών επιλογών τους. Από τις προτάσεις που συγκεντρώσαμε εξαιρέσαμε όσες δεν αφορούσαν κίνηση του σώματος ή μέρος του σώματος. Οι υπόλοιπες, εντάχθηκαν σε μια βάση δεδομένων (αρχείο excel) και επισημειώθηκαν με τα συντακτικά και σημασιολογικά τους χαρακτηριστικά. Οι παράμετροι ή χαρακτηριστικά των ρημάτων που εξετάζουμε είναι:

- 1) υποκείμενο της ενέργειας (άνθρωπος, ζώο, μέσο/όχημα ή άλλοι παράγοντες), το οποίο είτε εκφράζεται ρητά, είτε υπονοείται, είτε παραλείπεται,
- 2) παρουσία ή απουσία αντικειμένου,
- 3) παρουσία ή απουσία κλιτικού,
- 4) μεταβατικότητα του ρήματος,
- 5) φωνή (μέση/παθητική), η οποία δηλώνεται όταν υπάρχει, αλλιώς παραλείπεται,
- 6) μέλος-μέρος υποκειμένου, το οποίο είτε εκφράζεται είτε παραλείπεται,
- 7) μέλος-μέρος αντικειμένου, το οποίο είτε εκφράζεται είτε παραλείπεται,
- 8) αν το αντικείμενο της ενέργειας είναι άνθρωπος/ζώο, το οποίο εκφράζεται, υπονοείται ή παραλείπεται,
- 9) η ασκούμενη δύναμη, ρητή δήλωση ή παράλειψη,
- 10) ο τρόπος που εκδηλώνεται η ενέργεια (προθετικές, επιρρηματικές εκφράσεις),
- 11) μετακίνηση
- 12) η κατεύθυνση ή ο τόπος όπου επιτελείται η ενέργεια, εκφράζεται ή παραλείπεται,
- 13) ο σκοπός, εκφράζεται, υπονοείται ή παραλείπεται,
- 14) η ταχύτητα, η οποία εκφράζεται ή παραλείπεται

- 15) το αποτέλεσμα, όπου εκφράζεται ή παραλείπεται καθώς και
16) κάποια αδρομερή αισθησιοκινητικά στοιχεία που καταγράψαμε οπτικοποιώντας την κίνηση, όπως την αντιλαμβάνεται ο αναγνώστης / ακροατής της πρότασης.

Η επιλογή των παραπάνω κριτηρίων έγινε βάσει της συντακτικής (παρουσία/απουσία αντικειμένου, κλιτικού, τρόπου) και σημασιολογικής δομής της πρότασης (υποκείμενο ενέργειας, μεταβατικότητα, μέση/παθητική, αντικείμενο ενέργειας άνθρωπος/ζώο, τρόπος, σκοπός, ταχύτητα, αποτέλεσμα), του εξεταζόμενου κάθε φορά κειμένου. Επίσης αξιοποιήθηκαν στοιχεία/κριτήρια που εμπλέκονται με την κίνηση και βοηθούν στην κατανόηση/αποδόμηση της (μέλος, δύναμη, ταχύτητα, τόπος, μετακίνηση). Αυτά συνεξετάστηκαν με τα αισθησιοκινητικά.

Κάποιες από τις παραμέτρους προστέθηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας, και έγινε η επισημείωσή τους σε μεταγενέστερο στάδιο, για να εξασφαλίσουμε αρτιότερη εικόνα στις αρχικές μας παρατηρήσεις.

Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφέρουμε ότι επικεντρωθήκαμε κυρίως στις κυριολεκτικές προτάσεις όπου υποκείμενο της ενέργειας είναι κάποιος άνθρωπος ενώ στις μεταφορικές προτάσεις και στις εκφράσεις περιοριστήκαμε μόνο στην εξέταση της σημασίας που εμφανίζει το κάθε ρήμα αναλόγως του περικειμένου του, και στην αναλογία που παρουσιάζεται μεταξύ κυριολεξίας και μεταφοράς ή εκφράσεων. Έτσι, με γνώμονα τις παραπάνω παραμέτρους προσπαθήσαμε να ομαδοποιήσουμε το κάθε ρήμα βάσει των σημασιών του σε συγκεκριμένες σημασιολογικές κατηγορίες αποδίδοντάς του την αντίστοιχη τιμή. Σημειώνουμε, ότι συναντήσαμε δυσκολίες στην απόδοση σημασιών καθώς σε πολλές περιπτώσεις δεν επαρκούσε το περιβάλλον εμφάνισης του ρήματος (η περίοδος), ενώ συχνό ήταν το φαινόμενο να αλληλεπικαλύπτεται μία σημασία με κάποια άλλη.

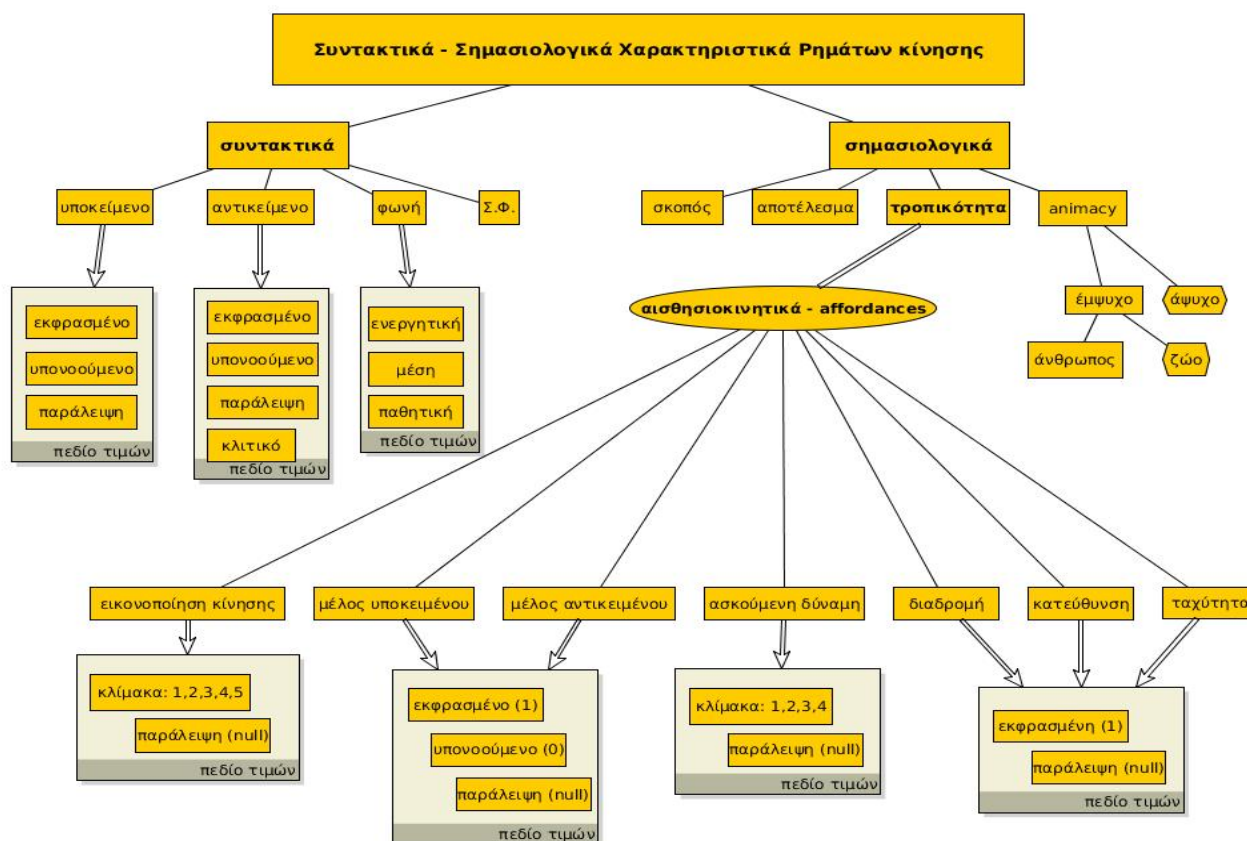
Τελικά, κάποιες από τις σημασίες που αποδώσαμε στο πρώτο στάδιο συγχωνεύτηκαν στην ίδια κατηγορία καθώς παρουσίαζαν ομοιότητες σε συντακτικό, σημασιολογικό ή αισθησιοκινητικό επίπεδο. Σε αυτή την διαδικασία χρησιμοποιήσαμε ως κριτήριο την υποκατάσταση από συνώνυμους όρους και της μετάφρασης στα αγγλικά, καθώς διευκόλυναν περισσότερο την εξέταση μας.

Κατόπιν, προχωρήσαμε στην στατιστική ανάλυση των δεδομένων που αποκτήθηκαν από την πιο πάνω επεξεργασία ούτως ώστε να τα ομαδοποιήσουμε χρησιμοποιώντας οκτώ από τις προαναφερθείσες παραμέτρους και συγκεκριμένα τις ακόλουθες: άνθρωπος-υποκείμενο ενέργειας, μέση/παθητική φωνή, αντικείμενο, κλιτικό, μέλος-μέρος υποκειμένου, μέλος-μέρος αντικειμένου, μετακίνηση, κατεύθυνση-τόπος. Για μια πρώτη στατιστική επεξεργασία αναλύσαμε τα δεδομένα στο excel και παρουσιάσαμε τα σχετικά γραφήματα. Τέλος, εφαρμόσαμε σε ομάδες δεδομένων τη συνάρτηση συσχέτισης (correlation) “correl”.

Παραθέτουμε αναλυτικά τη διαδικασία που ακολουθήσαμε για κάθε ρήμα με σκοπό την ομαδοποίησή τους, ως προς τις σημασίες και τα επισημειωμένα χαρακτηριστικά.

3.2. Εξετάζοντας το Corpus

Στην εξέταση του corpus σε όλα τα ρήματα λήφθηκαν υπόψη οι παράμετροι που αναφέραμε παραπάνω και αναφέρονται τόσο σε συντακτικά όσο και σε σημασιολογικά χαρακτηριστικά. Το παρακάτω διάγραμμα αποτυπώνει με συνοπτικό τρόπο τα όσα αναφέραμε:

3.2.1. Τραβάω/-ώ

3.2.1.1. Διακρίνοντας σημασίες στο ρήμα Τραβάω/ώ

Στο ρήμα *τραβάω* από τις 1977 προτάσεις επισημειώσαμε τις 540 ως μεταφορικές (54,16% των περιπτώσεων), τις 8 ως εκφράσεις¹⁰ (0,80%) και τις 449 ως κυριολεκτικές (δηλαδή το 45,04% των περιπτώσεων) στις οποίες επικεντρωθήκαμε και στις οποίες θεωρήσαμε ότι το ρήμα χρησιμοποιείται με την ακριβή του σημασία και αποδίδεται η έννοια του αυτή καθαυτή σε αντιδιαστολή με τις μεταφορικές

¹⁰ Ως μεταφορικές νοήθηκαν όλες οι προτάσεις στις οποίες το ρήμα μας επεκτείνεται αναλογικά και σε άλλες συγγενικές λέξεις που έχουν μικρή ή μεγάλη ομοιότητα με αυτό χωρίς να διατηρεί την αρχική του σημασία. Ως εκφράσεις χαρακτηρίστηκαν όλες οι παγιωμένες φράσεις που έχουν μεταφορικό νόημα (π.χ. τι τραβάει η όρεξη σου ;).

χρήσεις του. Σε επόμενο στάδιο επιχειρήσαμε να αποδώσουμε σε αυτό τις σημασίες που παρουσιάζει ανάλογα με το περιβάλλον εμφάνισής του χρησιμοποιώντας τα εξής κριτήρια: της υποκατάστασης από συνώνυμα (δηλαδή αντικατάστασης από συνώνυμους όρους) και της μετάφρασης (στα αγγλικά), τα οποία εφαρμόσαμε καθολικά σε όλα τα εξεταζόμενα ρήματα. Στο corpus, στηριζόμενοι κυρίως σε ποσοτικά κριτήρια παρατηρήθηκε ότι κυριαρχεί η έννοια του «σέρνω-1» η οποία συχνά επικαλύπτεται με άλλες έννοιες. Πιο αναλυτικά το ρήμα τραβώ εμφανίζεται στα δεδομένα μας με τις ακόλουθες σημασίες:

Σημασίες Τραβώ ¹¹
1→ σέρνω ή (ανασύρω)
2→ ανασπώ
3→ απομακρύνω, -ομαι
4→ πιάνω ή τσιμπώ
5→ κλείνω
6→ θρηνώ
7→ κατευθύνω
8→ βγάζω ή (ξεριζώνω)
9→ αναγκάζω (μτφ.)
10→ παίρνω
11→ μαζεύω ή τσιτώνω
12→ μετακινώ, -ούμαι
13→ χαράσσω, σχεδιάζω/-ομαι
14→ κάνω+ αντικείμενο (κουπί, μολυβιές)
15→ σφίγγω
16→ ασκώ δύναμη
17→ οδηγώ
18→ αντλώ
19→ έλκω

*Πίνακας σημασιών για το ρήμα τραβώ

Ακολουθούν παρατηρήσεις για την κάθε σημασιολογική κατηγορία, έτσι όπως προέκυψαν από την εξέταση των γλωσσικών μας πόρων.

1→ σέρνω ή (ανασύρω)

Το ρήμα *τραβώ* εμφανίζει την παραπάνω σημασία στα ακόλουθα συντακτικά και εννοιολογικά σχήματα:

Τραβώ+ Αψυχο

1) τραβώ κάτι (από) κάπου

Τραβώ την κάλτσα από τον πάτο του σκουπιδοτενεκέ και της μετράω το χρήμα.

¹¹ Οι σημασίες του «κατευθύνω» και «οδηγώ», θα μπορούσαν να συγχωνευτούν σε μία κατηγορία.

Ακολουθώς οι έννοιες «θρηνώ», «αναγκάζω», «παίρνω», μπορούν να αφαιρεθούν από τον παραπάνω πίνακα δεδομένου ότι δεν σχετίζονται με το αντικείμενο εξέτασής μας.

Τραβώ+ Έμψυχο

- 1) τραβώ κάποιον (κάπου/ τόπος)
- 2) τραβώ + μέλος σώματος + κάποιου
- 3) τραβώ από κάπου (μέλος) κάποιον → εκτός από μέλος μπορεί να είναι κάποιο υλικό αντικείμενο που βρίσκεται πάνω σε κάποιο μέλος (π.χ. από την φανέλα)
- 4) τραβώ + ζώο (από κάπου) (π.χ. από τα κέρατα)

1 Αργά τη νύχτα καταγγέλθηκε ότι οι αστυνομικοί **τράβηξαν** έξω τον Απόστολο Μακρινό την ώρα που διαπραγματευόταν με τον Ρουμάνο την απελευθέρωσή της.

2 «Κοπέλα, δώσ' το χέρι, να σου πω τη μοίρα σου», έκανε η Όλγα και **τράβηξε** της μιας το χέρι δίχως να περιμένει απάντηση.

3 Γιατί νωρίτερα, κατά τη διάρκεια του αγώνα, είδαμε τον ίδιο άνθρωπο να ωρύεται στις κερκίδες με τα σφυρίγματα των διαιτητών, να ορμάει και πάλι στον αγωνιστικό χώρο, να **τραβάει** από το χέρι τον Κορομηλά για να τον επιπλήξει (κι ούτε που δέχτηκε τεχνική ποινή!).

4 Στην Τσίντσα εμφανιζότανε **τραβώντας** το γαϊδούρι με τα πιθάρια και πηγαίνοντας από πόρτα σε πόρτα να πουλήσει τηνπραμάτεια της.

Στις δύο παραπάνω κατηγορίες υποκείμενο της ενέργειας είναι είτε κάποιος άνθρωπος, είτε κάποιο ζώο (δεν μας ενδιαφέρει η λειτουργία του).

Σε αυτή την κατηγορία, δεν έλλειψαν οι περιπτώσεις όπου η σημασία του *σέρνω*, αλληλοεπικαλύπτεται με άλλες σημασίες. Συνοπτικά παρατίθενται οι ακόλουθες:

- 1) «σέρνω + βγάζω»

Στο *χαρίζω!*» μου είπε **τραβώντας** από το πακέτο με τις εφημερίδες που κρατούσε το πολύχρωμο περιοδικό.

Το νόημα της παραπάνω πρότασης είναι αμφίσημο, καθώς μπορούν να αποδοθούν ταυτόχρονα οι δύο προαναφερθείσες σημασίες

- 2) «σέρνω + πιάνω»

Ανασηκώθηκε απότομα κι έπιασε να **τραβάει** τα μαλλιά του.

Νοηματικά δεν είναι ορθή η σημασία «σέρνω τα μαλλιά μου», για αυτό προτείνουμε δύο έννοιες στην παραπάνω πρόταση.

Επίσης, σε περιπτώσεις όπου δημιουργείται έντονη ασάφεια λόγω της παρουσίας του κλιτικού, επιλέξαμε να δώσουμε δύο έννοιες σε περιβάλλοντα όπως το ακόλουθο:

*Με **τραβάει** και φύγαμε.*

3) «σέρνω» + «παίρνω κάποιον μαζί μου»

*Έκανε πίσω και, **τραβώντας** μαζί του τον Πάπα, απομακρύνθηκαν.*

4) «σέρνω» + «κατευθύνω»

Συνήθως, έχουμε την συνεμφάνιση αυτών των εννοιών με προσδιορισμό του τόπου (πίσω μου) ή όταν δηλώνεται κίνηση/κατεύθυνση σε τόπο¹².

*Η Παραού τον εστήριξε στην πλάτη με τις δύο σανίδες και **τράβηξε** τη μάνα της δίπλα σε μια σκιά, να ζαποστάσουν.*

5) «σέρνω» + «απομακρύνω»

Η παρουσία προθετικών φράσεων όπως *με τη βία* ή επιρρημάτων *απότομα*, δηλώνουν τον τρόπο. Ταυτόχρονα δηλώνουν την ακούσια απομάκρυνση του αντικειμένου που δέχεται την υφιστάμενη ενέργεια. Επομένως, ο ρόλος τους είναι καθοριστικός στο να αποκτήσει το ρήμα *τραβώ* τις παραπάνω σημασίες.

***Τραβούσαν** με τη βία τις ωραιότερες κοπέλες.*

6) «σέρνω» + «μετακινώ»

Σε αυτή την κατηγορία έχουμε μετακίνηση ενός αντικειμένου ή μιας οντότητας από ένα σημείο σε ένα άλλο¹³.

*Έξαλλοι λοχαγοί προσπαθούσαν να σώσουν τους πολίτες, **τραβώντας** τους κάτω.*

7) «σέρνω» + «αναγκάζω»

---

¹² Βλ. *σέρνω στον καναπέ, σέρνω μέσα στις τουαλέτες* σε βάση excel.

¹³ Βλ. στήλη κατεύθυνση/τόπος *από εδώ και από εκεί*

Με επιρρήματα που δηλώνουν τρόπο (π.χ. βίαια) και ακούσια συμμετοχή του αντικειμένου της υφιστάμενης ενέργειας . Ταυτόχρονα η παρουσία του επιρρήματος υπονοεί την ταχύτητα της κίνησης.

*Όταν όμως η πόρτα του αυτοκινήτου του άνοιξε απότομα και ένας αστυνομικός τον **τραβήξε** βίαια έξω, τότε πλέον άρχισε να ανησυχεί.*

2→ ανασπώ

Την σημασία αυτή, την εμφανίζει το ρήμα σε περιβάλλοντα όπως το ακόλουθο:

*Ωρα 13.58: ένας από τους γιατρούς του Αλιέντε βλέπει τον πρόεδρο καθισμένο σ' έναν καναπέ με ένα πολυβόλο ανάμεσα στα πόδια του να **τραβάει** τη **σκανδάλη** και να τινάζει τα μυαλά του στον αέρα.*

3→ απομακρύνω,-ομαι

Το ρήμα μας αποκτά την παραπάνω σημασία όταν βρίσκεται:

- 1) στην Παθητική φωνή όχι αποκλειστικά
- 2) συνοδεύεται από επιρρήματα ή επιθετικές φράσεις που δηλώνουν τρόπο (απότομα, με τη βία) ή τόπο.
- 3) συνοδεύεται από δευτερεύουσες προτάσεις που δηλώνουν ενδοιασμό ή σκοπό.

*1 **Τραβάω** την τσατσάρα κι ό,τι βγει. - **Τραβήχτηκε.***

*2 Δεν κρατήθηκα, τον έφτυσα, πήγα να του βγάλω τα μάτια, με **τραβήξανε** με το ζόρι.*

*3 Η Αρετή έκανε να **τραβηχτεί**, να τον απομακρύνει -- όμως την έσφιξε με δύναμη, κόλλησε πάνω της κι άρχισε να τη φιλάει και να τη χαϊδεύει παντού.*

Η έννοια του «απομακρύνω», σημασιολογικά επικαλύπτεται με την έννοια του «βγάζω» καθώς και με την έννοια του «μετακινώ».

*Θέλω να πολεμήσετε, όπως αυτά τα κοκόρια, τους έλεγε. - Και είδες τι γενναία που πέθανε. Όταν πληροφορήθηκε το αποτέλεσμα της μάχης, τότε μόνο είπε να **τραβήξουν** το δόρυ που είχε σφηνωθεί στο στήθος του, λέει ο Σάββας. - Και όταν κάποιος φίλος*

του εκείνη την ώρα του είπε ότι πεθαίνει χωρίς παιδιά, είπε: - Όχι, μα το Θεό.
(απομακρύνω+ βγάζω)

Αυτή **τραβιόταν** πέρα, πρέπει να το παραδεχτώ. (απομακρύνω + μετακινώ)

4→ πιάνω

τραβιούνται + μαλλιά («πιάνω + σύρω»)

5→ κλείνω

Το **τραβώ** αποκτά την παραπάνω σημασία όταν εμφανίζεται με οντότητες όπως :
κουρτίνες, πόρτα .

6→ θρηνώ

τραβώ+ μαλλιά

7→ κατευθύνω

Με επιρρήματα ή άλλες εκφράσεις που δηλώνουν κατεύθυνση/μετακίνηση ή τόπο.

τραβώ πίσω, προς, από κάπου, προς τα κάπου, μέσα, δεξιά, δίπλα, κατά.

8→ βγάζω

τραβώ κάτι από κάπου.

Τράβηξε απ' την τσέπη του μια αρμαθιά κλειδιά και δοκίμασε μερικά απ' αυτά στην
κλειδαριά.

9→ αναγκάζω

Με επιρρήματα που δηλώνουν τρόπο και ακούσια συμμετοχή του αντικειμένου που
δέχεται την ενέργεια ή την επιτελεί (*βίαια, με το ζόρι, τυραννικά*).

11→ μαζεύω

Τραβώ + σχοινί, σκάλα, δίκτυα, κουρτίνες, χείλη, άγκυρα, δέρμα (έννοια του «τσιτώνω»), γέφυρα.

12→ μετακινώ

Όταν από μία θέση κάτι μετακινείται σε μία άλλη. Το ρήμα συνοδεύεται από επιρρήματα που δηλώνουν μετακίνηση σε χώρο.

*Αν το **τραβήξουμε** μονόπαντα προς τα πάνω θα στραβώσουμε τα ποδαράκια, και ίσως και να τα σπάσουμε, οπότε αντί τσιπ.*

13→ χαράσσω, σχεδιάζω

τραβώ + γραμμές, μολυβιές

14→ κάνω (+ αντικείμενο)

τραβώ + κουπί

15→ σφίγγω

τραβώ + αλυσίδα, ζώνη

16→ ασκώ δύναμη

Συνήθως το *τραβώ* συνοδεύεται από κάποιο ρήμα που δηλώνει ότι ασκείται κάποια δύναμη, καθώς και από επιρρήματα και προθετικά σύνολα.

*Και νιώθω σε μια στιγμή να την **τραβάω** για να περπατήσουμε πιο γρήγορα καθώς πλησιάζουμε στα Χαυτεία. - Δεν ακούω φωνές.*

17→ οδηγώ

τραβώ + προς την έξοδο. Η έννοια αυτή μπορεί όπως προαναφέραμε να συγχωνευτεί με την έννοια του «κατευθύνω».

18→ αντλώ

τραβώ + κάδους νερό, νερό

19→ έλκω

- 1) με επιρρήματα που δηλώνουν εγγύτητα (κοντά μου, πάνω του, προς το μέρος μου).
- 2) με μέρη του σώματος που δηλώνουν μεταφορικά τον τόπο (στην αγκαλιά).
- 3) με οντότητες (αντίπαλος).
- 4) όταν το ρήμα *τραβώ* συνοδεύεται από ένα άλλο ρήμα δράσης (π.χ. *τραβώ και σπρώχνω, τραβώ και ρίχνω*).
- 5) *τραβώ*+ *προς το μέρος της*.

3.2.1.2. Αναλύοντας τις Συντακτικές Δομές στο Τραβάω/ώ

Στη συνέχεια παραθέτουμε τις συντακτικές κατηγορίες συνοδευόμενες από σχετικές παρατηρήσεις, έτσι όπως προέκυψαν από την ταξινόμηση της βάσης μας «*all_v11*», στηριζόμενοι στα προαναφερθέντα κριτήρια εμφάνισης.

3.2.1.2.1. Κλιτικό

Το κλιτικό όταν εμφανίζεται στα δεδομένα μας, συνδέεται κυρίως με την πρωταρχική σημασία του ρήματος, εν προκειμένω την σημασία «σέρνω-σύρω-1». Όταν εμφανίζει το ρήμα την παραπάνω σημασία, πάντοτε έχουμε μετακίνηση. Εξαιρούνται οι περιπτώσεις όπου δυνητικά μπορεί να τελεστεί η κίνηση («*εάν το άτομο κινδυνεύει... μπορούμε να...*»), όπου υπάρχει ασάφεια και υπονοείται ότι σε περιπτώσεις κινδύνου ή ανάλογες μπορεί να πραγματοποιηθεί η παραπάνω ενέργεια).

Αντίθετα, η κατεύθυνση-τόπος κάποιες φορές δηλώνεται ενώ κάποιες παραλείπεται. Όταν δηλώνεται τα τοπικά επιρρήματα χρησιμοποιούνται κατεξοχήν ως γλωσσικό μέσο δήλωσής του.

Όταν στην στήλη Κατεύθυνση-Τόπος υπάρχει η πρόθεση προς παρουσία κλιτικού, το ρήμα παράλληλα με την σημασία του «σύρω-1», αποκτά την σημασία του «οδηγώ-17».

Η σημασία του «σύρω-1», επικαλύπτεται με την σημασία του «μετακινώ-12», όταν στην στήλη Κατεύθυνση-Τόπος υπάρχουν προθέσεις ή επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν τόπο και παράλληλα υπάρχει μετακίνηση¹⁴.

¹⁴ Βλέπε αναλυτικά σε αρχείο «*all_v11*», ενότητα με ανάλυση σημασιών του ρήματος.

Ακολουθως, όταν το ρήμα εμφανίζει την σημασία του «έλκω-19», συνήθως συνοδεύεται από επιρρήματα τόπου ή προθετικές εκφράσεις που δηλώνουν κατεύθυνση-τόπο παρουσία προσωπικής αντωνυμίας. Ενδεικτικά παραθέτουμε τα ακόλουθα: κοντά μου, προς το μέρος μου/τους, πάνω μου. Σε περιπτώσεις όμως που δεν δηλώνονταν τα παραπάνω υπονοήσαμε την παρουσία τους όπου ήταν δυνατόν, αφενός για να καλύψουμε το συντακτικό κενό και αφετέρου για να δικαιολογήσουμε την απόδοση αυτής της σημασίας στα δεδομένα μας. Όμοια ενεργήσαμε και στο ρήμα *κουβαλώ*.

Εδώ, πρέπει να αναφέρουμε ότι ύστερα από σχετική παρατήρηση διαπιστώθηκε ότι τα επιρρήματα λειτουργούν συμπληρωματικά, βοηθητικά στην σημασία που εμφανίζει κάθε φορά το ρήμα και δεν ευθύνονται αποκλειστικά τα τελευταία για αυτήν. Το ίδιο το ρήμα όπως αποτελεί συντακτικά τον πυρήνα της πρότασης, μπορούμε να πούμε ότι και σε σημασιολογικό επίπεδο φέρει το αντίστοιχο φορτίο. Έτσι παραδείγματος χάρη στην έννοια του ρήματος *κουβαλώ* ενυπάρχει η έννοια της στατικότητας ή αντίστοιχα η έννοια δυναμικής ενυπάρχει στον πυρήνα της έννοιας του ρήματος *τραβώ*. Τα επιρρήματα σε κάποιες περιπτώσεις επιτείνουν τον πυρήνα της έννοιας και βοηθούν στην αποσαφήνισή της. Λειτουργούν σαν γεωγραφικοί δείκτες βάσει των οποίων γίνεται η εκάστοτε κίνηση. Χαρακτηριστικά είναι τα παρακάτω παραδείγματα στα οποία οι ίδιοι επιρρηματικοί δείκτες έχουν διαφορετική λειτουργία ως προς την κίνηση:

-κουβαλώ **πάνω μου** → «φέρω, παίρνω μαζί μου, έχω-2» (ΣΤΑΤΙΚΟΤΗΤΑ) vs
- τραβώ **πάνω μου** → «έλκω-19» (ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ/ΔΥΝΑΜΙΚΗ)

Επομένως, ο πυρήνας της σημασίας του ρήματος καθορίζει την έννοια που εμφανίζει κάθε φορά το τελευταίο.

Έπειτα, το ρήμα *τραβώ*, εμφανίζει την έννοια του «απομακρύνω-3», όταν στην στήλη Κατεύθυνση-Τόπος έχουμε μέλη του σώματος που λειτουργούν μεταφορικά ως τόπος ή προθετικές εκφράσεις που δηλώνουν τόπο.

Για την ανάλυση των υπόλοιπων σημασιών ανάτρεξε στην προηγούμενη ενότητα στο σχετικό κεφάλαιο.

Όσον αφορά το μέλος-μέρος υποκειμένου, τις περισσότερες φορές παραλείπεται όπως και το μέλος-μέρος αντικειμένου. Στη τελευταία κατηγορία χρησιμοποιούνται διάφορα μέλη του σώματος όπως: χέρι, μπράτσο κ.τ.λ. Δεν παρατηρείται κάποια μεταβολή στην σημασία όταν δεν δηλώνεται το μέλος-μέρος του αντικειμένου (βλ. σειρά 722, παράδειγμα 227).

Όμοια, σε περιπτώσεις που δηλώνεται το μέλος-μέρος υποκειμένου, η κίνηση γίνεται κατεξοχήν με το χέρι ή από κάποιο μέσο (σχοινί, ξύλα, δάκτυλα ποδιού).

3.2.1.2.2. Αντικείμενο – Κλιτικό (παράλειψη)

Στα δεδομένα μας, όταν δεν έχουμε ούτε αντικείμενο, ούτε κλιτικό, κυριαρχεί κυρίως η σημασία «μετακινώ-12» που συχνά επικαλύπτεται με κάποια άλλη σημασία. Το ρήμα βρίσκεται στην παθητική φωνή και συχνή είναι η εμφάνιση των μετοχών που δηλώνουν τρόπο. Όταν το *τραβώ* εμφανίζει την παραπάνω σημασία έχουμε μετακίνηση στο χώρο και δηλώνεται κατεύθυνση σε αυτόν.

3.2.1.2.3. Περίπτωση Υπονοούμενου Αντικειμένου

Σε αυτή την κατηγορία, κυρίαρχη είναι η σημασία του «σύρω και πιάνω-1,4». Ακολουθούν οι σημασίες «ασκώ δύναμη-16» και του «έλκω-19». Σε όλες τις περιπτώσεις παρατηρείται μετακίνηση ενώ δεν λείπουν οι περιπτώσεις όπου δηλώνεται η κατεύθυνση.

3.2.1.2.4 Περίπτωση Παρουσίας Αντικειμένου

Κυριαρχεί η σημασία του «σύρω-1» και συχνά επικαλύπτεται με την έννοια του «πιάνω-4». Επίσης εμφανίζονται οι ακόλουθες έννοιες:

- Τραβώ + πόδια → «μετακινώ-ούμαι – 12»,
- Τραβώ φελλό, τάπα κ.τ.λ. → «βγάζω-8»
- Τραβώ ήλο → «βγάζω, μετακινώ- 8,12» κ.τ.λ.

3.2.2. Κουβαλάω/ώ

3.2.2.1. Διακρίνοντας σημασίες στο ρήμα Κουβαλάω/ώ

Στο ρήμα *κουβαλώ* από τις 1019 εμφανίσεις του ρήματος στα σώματα κειμένων μόνο στις 258 χρησιμοποιείται κυριολεκτικά (25,32% των περιπτώσεων), στοιχείο που με μια πρώτη ανάγνωση υποδεικνύει ότι οι ομιλητές της ελληνικής γλώσσας χρησιμοποιούν το ρήμα μεταφορικά (σε 728 προτάσεις εμφανίζει αυτή την λειτουργία, δηλαδή γύρω στο 71,44% των περιπτώσεων) κυρίως όταν θέλουν να εκφράσουν την δυσαρέσκεια τους απέναντι σε κάτι ή όταν θέλουν να δώσουν έμφαση σε κάποιο γεγονός (π.χ. *κουβαλούν την παράδοση δύο σπουδαίων μουσικών*). Εδώ οι εκφράσεις ήταν αρκετά λιγότερες, χαρακτηριστικό είναι ότι μόνο σε 33 προτάσεις δόθηκε η παραπάνω ετικέτα (3,24% των δεδομένων). Όμοια με το προηγούμενο ρήμα

και εδώ χρησιμοποιήθηκαν τα κριτήρια της μετάφρασης και της υποκατάστασης από συνώνυμα ρήματα για την διάκριση σημασιών. Στις κυριολεκτικές προτάσεις πρωτοστατεί η έννοια του «μεταφέρω-1». Συνοπτικά το ρήμα *κουβαλώ*, εμφανίζει στα δεδομένα μας τις παρακάτω σημασίες:

Σημασίες Κουβαλώ
1→ μεταφέρω
2→ παίρνω μαζί μου, φέρω, έχω
3→ φέρω διάκριση

❖ Πίνακας σημασιών για το ρήμα *κουβαλώ*

Το ρήμα *κουβαλώ*, εμφανίζεται στα δεδομένα μας με τις ακόλουθες συντακτικές δομές:

- i) *κουβαλώ κάποιον*
- ii) *κουβαλώ σε κάποιον κάτι*
- iii) *κουβαλώ κάποιον κάπου (έξω, μέσα,)*
- iv) *κουβαλώ κάτι*
- v) *κουβαλώ (από) κάπου κάτι (στην σπηλιά)*

Από τα παραπάνω προκύπτουν δύο σημασιολογικές κατηγορίες:

- 1) *κουβαλώ* + animate (i,ii,iii), 2) *κουβαλώ*+ inanimate (iv, v).

1→ μεταφέρω

Η συντακτική δομή *κουβαλώ κάτι* ανάλογα με το περιβάλλον που εμφανίζεται κάθε φορά αποκτά μία από τις σημασίες του 1 και 2.

*Με βάζαν να **κουβαλάω** βάρη, με κλωτσάγανε, με βάζανε να ξεσκίζω γάτες και κάτι κοκαλιάρικα αδέσποτα, με άφηναν νηστικό.*

2→ παίρνω μαζί μου, φέρω, έχω

Φαίνεται ότι τα επιρρήματα και η κτητική αντωνυμία που συνοδεύουν κάθε φορά το ρήμα *κουβαλώ*, με τα οποία δηλώνεται ο τρόπος συμβάλλουν στο να αποκτήσει το ρήμα την σημασία του «*παίρνω μαζί μου κάτι*». Ανάλογο ρόλο επιτελούν οι προθετικές φράσεις που λειτουργούν είτε ως προσδιορισμοί του τρόπου είτε του τόπου.

Ενδεικτικά παραθέτουμε τα ακόλουθα παραδείγματα που επιβεβαιώνουν την παραπάνω παρατήρηση:

«Ένας άνθρωπος που αγαπάει τόσο πολύ τη γυναίκα του» (όπως ο πατέρας μου) «δεν **κουβαλάει μαζί του** έστω και μια φωτογραφία της;» ΤΡΟΠΟΣ

Απλά το σημειωματάριο, που πάντοτε **κουβαλάει στην τσέπη του**, τον έσωσε, εκεί πάνω σφηνώθηκε η σφαίρα. ΤΡΟΠΟΣ

Το μήνυμα της Πρωτοχρονιάς είχε φτάσει και στα δικά τους χαμόσπιτα σαν να κάνανε όλες τις ημέρες, που 'χαμε διακόψει, ένεση τρέλας, κ' έτσι παραλογοσιμένα και εξαγριωμένα τα υποδεχτήκαμε. Όλα τα παιδιά **κουβαλούσαν στο σκολειό** κι από κάτι τις, όχι μεγάλα πράγματα, όχι κουρντιστούς σκίουρους ή σιδηρόδρομος με πέντε βαγόνια, όχι κείνες τις πελώριες κούκλες που κουνιούνται στις κουνιστές πολυθρόνες, ούτε βελουδένια επιπλάκια. ΤΟΠΟΣ

Συναντήσαμε περιπτώσεις όπου το επίρρημα μπορεί να μην δηλώνεται ρητά αλλά από τα συμφραζόμενα να υπονοείται η παρουσία του:

Σ' αυτό συνηγορεί και το ότι οπλίστηκαν αυτοσχέδια ζηλώνοντας περιφράξεις από γειτονικά παρτέρια, ενώ στις συνήθεις επιθέσεις τους **κουβαλάνε_** ρόπαλα, σαν κι αυτά των φωτογραφιών από τις διαδηλώσεις τους.

Υπονοείται το επίρρημα **μαζί** (τους). Ομοίως, στο παράδειγμα που ακολουθεί η εμφάνιση του επιρρήματος στην αρχή της πρότασης καθώς και η παρατακτική σύνδεση των προτάσεων μας βοηθούν να το εννοήσουμε στο σημείο που παραλείπεται:

Μαζί με τα βιβλία **κουβαλούσε_** κι ένα πακετάκι με το φαγητό του → (**μαζί του**).

Επιπρόσθετα, παρατηρήθηκε στα δεδομένα μας το επίρρημα να μην συνοδεύει άμεσα το ρήμα μας αλλά να εμφανίζεται στο περικείμενό του. Και εδώ το ρήμα μας αποκτά την σημασία του «**παίρνω μαζί μου κάτι**»:

Κουβαλώντας το όπλο **και** έχοντας **δίπλα του** την κοπέλα του που μάλλον του ζήτησε να χωρίσουν, μπήκε στο σχολικό λεωφορείο και αφού την άφησε στο σπίτι της πήγε στο δικό του και τράβηξε τη σκανδάλη.

Συνοπτικά, τα επιρρήματα που εμφανίζονται σε αυτή την σημασιολογική κατηγορία είναι τα:

μαζί, πάντα, δίπλα, μέσα

3→ φέρω διάκριση

Ακολουθως, η σημασία «φέρω διάκριση», προκύπτει μεμονωμένα από ένα παράδειγμα που εμφανίζεται στα δεδομένα μας:

*Μόνο που αυτή τη φορά, το τιμώμενο πρόσωπο **κουβαλούσε** στις αποσκευές του **μετάλλιο** με μεγαλύτερη βαρύτητα και αξία.*

Εδώ η σημασία του ρήματος, δεν απορρέει από την συντακτική δομή της πρότασης, αλλά από το σημασιολογικό φορτίο του αντικειμένου (*μετάλλιο*) καθώς και από την γνώση που έχουμε ότι ένα μετάλλιο δίδεται ως βράβευση σε ένα άτομο για το έργο που έχει επιτελέσει (πραγματολογική γνώση). Σε αυτή την περίπτωση επιλέξαμε να αποδώσουμε παράλληλα σε αυτή την έννοια και την έννοια «παίρνω μαζί μου, φέρω, έχω».

Ως προς την συχνότητα εμφάνισης, στα δεδομένα μας τις περισσότερες φορές το ρήμα μας εμφανιζόταν με την σημασία του «μεταφέρω» (κάτι ή κάποιον). Ακολουθως, δευτερη σε συχνότητα σημασία είναι αυτή του «παίρνω μαζί μου κάτι, φέρω, έχω» και ακολουθεί ή έννοια του «φέρω διάκριση».

3.2.2.2. Αναλύοντας τις Συντακτικές Δομές στο ρήμα Κουβαλάω/ώ

3.2.2.2.1. Κλιτικό

Παρουσία κλιτικού το ρήμα *κουβαλώ* εμφανίζει τις δύο ακόλουθες σημασίες:

- 1) «μεταφέρω- 1»
- 2) «παίρνω μαζί μου, φέρω, έχω-2».

Και στις δύο σημασιολογικές κατηγορίες ισχύουν τα όσα αναφέραμε παραπάνω. Παρατηρούμε ότι το κλιτικό δημιουργεί αρκετές ασάφειες στα δεδομένα που εξετάσαμε, όχι όμως στην έκταση και στον βαθμό που δημιουργεί στο ρήμα *σπρώχνω* όπως θα δούμε παρακάτω.

3.2.2.2. Αντικείμενο – Κλιτικό (παράλειψη)

Εδώ, κυρίαρχη είναι η σημασία του «μεταφέρω-1», ακολουθεί η έννοια του «φέρω μαζί μου, έχω-2», όταν στην στήλη Κατεύθυνση-Τόπος έχουμε το επίρρημα μαζί μου. Και σε αυτή την κατηγορία όπου ήταν δυνατό υπονοήσαμε την παρουσία του.

3.2.2.3. Περίπτωση Υπονοούμενου Αντικειμένου

Σε αυτή την κατηγορία επικρατούν οι σημασίες του «μεταφέρω-1» και του «φέρω μαζί μου, έχω-2». Παρατηρούμε ότι ο ομιλητής όπως και στο ρήμα τραβώ έτσι και εδώ, επιλέγει πολλές φορές να μην δηλώσει το αντικείμενο γιατί γίνεται αναφορά σε αυτό στο υπόλοιπο corpus.

*Άλλος ένας γνώριμός μας και από το περασμένο συγκριτικό φορητών, ο 4700 της Sharp έρχεται σε διαστάσεις και βάρος κατά τι μεγαλύτερα από τα σημειωματάρια, χωράει όμως άνετα σε τσάντα και **κουβαλιέται** εύκολα.* → «μεταφέρω-1»

3.2.2.4. Περίπτωση Παρουσίας Αντικειμένου

Όταν το ρήμα μας συνοδεύεται από κάποιο αντικείμενο, τότε οι σημασίες που εμφανίζει βάσει συχνότητα εμφάνισης είναι οι ακόλουθες: 1→ μεταφέρω, 2→ παίρνω μαζί μου/ έχω, 3→ φέρω διάκριση. Οι στήλες που επισημαίνονται και εμφανίζουν μια κανονικότητα εμφάνισης, απεικονίζονται στις ακόλουθες δομές:

- 1) Αντικείμενο + Μεταβατικό + **Μετακίνηση/Κενό** + (Κατεύθυνση-Τόπος) → «μεταφέρω-1».
- 2) Αντικείμενο+ Μεταβατικό + **Όχι Μετακίνηση** + Κατεύθυνση-Τόπος (στατικό) → «παίρνω μαζί μου, φέρω-2».

Στην στήλη Τρόπος, έχουμε προθετικές φράσεις που δηλώνουν τον τρόπο (π.χ. στην τσάντα) ή τροπικά επιρρήματα (π.χ. μαζί του, πάνω του, μέσα). Ως μέλος/ μέσο υποκειμένου υπονοείται και εδώ το χέρι, είτε δηλώνεται ρητά κάποιο μέσο ή κάποιο ζώο.

Όταν το ρήμα μας εμφανίζει την σημασία του «**μεταφέρω-1**», κάποιες φορές δεν παρατηρείται μετακίνηση:

α) Σε υποθετικό λόγο που δηλώνει το αντίθετο του πραγματικού (2^ο είδος) :

*Θα **κουβαλούσα** τον καναπέ μόνος αν μπορούσα.*
(Σχόλιο: δεν κουβάλησε τον καναπέ όμως.)

β) Όταν στην πρότασή μας υπάρχει άρνηση:

Πάνω από το δωμάτιο του αντρόγунου υπήρχε ένα μεγάλο, καθώς λέγανε, πατάρι με χίλια δυο πράγματα που λαχταρούσα να δω, όμως **δεν μπορούσα να κουβαλήσω** την ανεμόσκαλα, που ήταν βαριά και μεγάλη, άσε που θα με ακούγανε και θα γινότανε το σόσε.

γ) Όταν υπάρχει το ενδεχόμενο το υποκείμενο της ενέργειας να χρειαστεί να μεταφέρει κάτι:

*Ίσως να χρειαστεί να **κουβαλήσεις** κανένα στην πλάτη...*

Όταν το ρήμα μας εμφανίζει την σημασία «**παίρνω μαζί μου, έχω-2**», όπως προαναφέραμε δεν υπάρχει μετακίνηση και επιρρήματα ή οντότητες που χρησιμοποιούνται για την δήλωση του τόπου, εμφανίζουν στατικότητα. Επίσης, χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη του επιρρήματος μαζί συνοδευόμενο από κάποια προσωπική αντωνυμία (μαζί μου/του κ.τ.λ.) καθώς και του επιρρήματος παντού:

*«Ένας άνθρωπος που αγαπάει τόσο πολύ τη γυναίκα του» (όπως ο πατέρας μου) «δεν **κουβαλάει μαζί του** έστω και μια φωτογραφία της;»*

*Για παράδειγμα, ο Δημήτρης **κουβαλούσε παντού** όπου πήγαινε τη φωτογραφική μηχανή του.*

δ) Όταν δηλώνεται με βεβαιότητα ή ρητά ότι το υποκείμενο της ενέργειας δεν δύναται να επιτελέσει την κίνηση:

*Μου ήταν δύσκολο να κολυμπήσω **κουβαλώντας** τα.*

ε) Όταν εμπλέκεται με άλλες σημασίες:

*Έως τότε θα **κουβαλά** πετσέτες.*

Επιπλέον, η παρουσία συγκεκριμένων οντοτήτων οδηγούν το ρήμα μας να αποκτήσει την παραπάνω σημασία. Ενδεικτικά παραθέτουμε τις ακόλουθες περιπτώσεις:

-κουβαλώ + τσάντα

-κουβαλώ + κάτι + στις αποσκευές/στα βαλιτσάκια/ στην τσέπη

-κουβαλώ + χρηματικά ποσά (εδώ εννοιολογικά δίνουμε αυτή την τιμή, όχι από το εάν υπάρχει μετακίνηση ή μη)

-κουβαλώ + όπλο (εννοιολογική απόδοση, όμοια με την παραπάνω σύναψη) → 2
= **Στατικότητα + μη μετακίνηση**

Επειδή στα δεδομένα μας συναντήσαμε πολλές φορές το ρήμα *κουβαλώ* να συνεμφανίζεται με το επίρρημα *μαζί σου/του/ τους κ.τ.λ.* , αποδίδοντας του την σημασία «παίρνω μου, έχω-2», επεκτείναμε αυτή την κανονικότητα και σε προτάσεις στις οποίες δεν εμφανίζονταν το παραπάνω επίρρημα αλλά υπονοούνταν η παρουσία του για να αντιμετωπίσουμε από την μία πλευρά την έλλειψη και από την άλλη να δικαιολογήσουμε την απόδοση της σημασίας 2 στις τελευταίες:

*Μία μέρα, μας είχε πει, εκεί που πήγαινε ζαλωμένη σφαίρες, ανεβαίνει σ' ένα βουναλάκι, η φύσις γύρω ήταν στολισμένη μία κούκλα (τι ανάγκη είχε αυτή;) και λέει στη Σαλώμη μωρ' θα το πανηγυρίσω: θα πετάξω μια χειροβομβίδα, τόσον καιρό τις **κουβάλαγα** (ενν. **μαζί μου**), μας δικαιολογούσαν αργότερα, και το μπαμ τους δεν το είχα ακουσμένο.*

3.2.3.Σέρνω/Σύρω

3.2.3.1. Διακρίνοντας σημασίες στο ρήμα Σέρνω/Σύρω

Στο ρήμα *σέρνω_σύρω*, συγκεντρώσαμε 1013 προτάσεις από τις οποίες οι 203 ορίστηκαν ως κυριολεκτικές (δηλαδή το 20,04% των προτάσεων) με κριτήριο το ρήμα μας να διατηρεί την πρωταρχική του σημασία, εν προκειμένω του «έρπω-3», οι 723 ως μεταφορικές (που αντιστοιχεί στο 71,37 % των περιπτώσεων) και οι 87 ως εκφράσεις (δηλαδή το 8,59%). Ανάμεσα στα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν για την διάκριση σημασιών συγκαταλέγονται αυτά της υποκατάστασης από συνώνυμα ρήματα και της μετάφρασης (αγγλικά) σε συνδυασμό πάντοτε με τη γλωσσική διαίσθηση που έχουμε ως φυσικοί ομιλητές της ελληνικής γλώσσας.

Το ρήμα *σέρνω*, εμφανίζεται στα δεδομένα με τις ακόλουθες σημασίες:

Σημασίες Σέρνω
1→ έλκω-ομαι, τραβώ,-ιέμαι
2→ τσουλώ
3→ έρπω στη γη/ κάπου (μέση φωνή ή ενεργητική (συνοδεύεται από μέλος))
4→ κατευθύνω,-ομαι
5→ μετακινώ, -ούμαι (συνήθως όταν δηλώνεται κατεύθυνση)
6→ περπατώ (αργά/βαριεστημένα/με δυσκολία) ή (δεν) περπατώ αργά
7→ χορεύω
8→ είμαι άρρωστος
9→ περπατώ (για τελευταία φορά κάπου)
10→ είμαι αργός στις εργασίες μου
11→ πηγαίνω, επισκέπτομαι
12→ βουλιάζω, βυθίζομαι
13→ σχεδιάζω, χαράσσω

14→ βρίσκομαι
15→ ακουμπώ
16→ μπουσουλώ
17→ περιστρέφω
18→ σαρώνω (σημασιολογικά εμπεριέχεται η έννοια του <τσουλώ>
19→ τοποθετώ (από την συνεμφάνιση σύρω+αποθέτω)
20→ παίρνω μαζί μου, φέρω

❖ Πίνακας σημασιών για το ρήμα σέρνω/σύρω

Αναλυτικά παραθέτουμε τις παρατηρήσεις για κάθε μία σημασιολογική κατηγορία. Όσον αφορά, την πρώτη σημασία «έλκω-ομαι, τραβώ-ιέμαι» το ρήμα την εμφανίζει στις ακόλουθες συντακτικές δομές:

1→ έλκω-ομαι, τραβώ,-ιέμαι

- 1) σέρνω κάποιον (συνοδεύεται συνήθως από προσδιορισμό που δηλώνει τρόπο, συνήθως με τη χρήση μετοχών)¹⁵
- 2) σέρνω κάποιον κάπου (στο έδαφος (**στατικό**) ή από εδώ– ως εκεί (**μη στατικό**))
- 3) σέρνω κάτι
- 4) σέρνω κάτι κάπου
- 5) σέρνω κάτι με κάποιο μέσο/μέλος σώματος (π.χ. δόντια)

2→ τσουλώ

Σέρνω + τροχήλατο

Το ρήμα εμφανίζει αυτή τη σημασία όταν συνοδεύεται από ένα τροχήλατο (π.χ. καρότσι, παρκετέζα (έχει ρόδες)).

Βέβαια στα δεδομένα μας συναντήσαμε περιπτώσεις όπου λόγω της συγκεκριμένης συνεμφάνισης αποδόθηκε στο ρήμα η σημασία του «μετακινώ», συνήθως παρουσία επιρρημάτων που δηλώνουν κατεύθυνση:

*Τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν, τα μικρά ξύλινα καροτσάκια για να **συρθούν** **απέναντι**, βρίσκονται κρεμασμένα στους τοίχους.*

Μεταφορικά από την συγκεκριμένη συνεμφάνιση προκύπτει και η έννοια « **παίρνω μαζί μου, φέρω**», **20**:

¹⁵ Βλ. παράδειγμα σε βάση ... ώστε να μπορέσεις να συναισθανθείς πως δεν είναι και το νομιμότερο των πραγμάτων να **σέρνεις** δεμένο σαν σκυλί ένα γυμνό Ιρακινό και να φωτογραφίζεις για να πανηγυρίσεις την πολιτισμική του ανωτερότητα.

Τι ντυνόταν τόσο στρατός, που σε λιανίζουν οι 55 βαθμοί στον ήλιο, χωρίς καν να **σέρνει** τη βαρειά ασπίδα, το δόρυ, το σπαθί, την περικεφαλαία, το θώρακα με τις περικνημίδες;

3-> έρπω στη γη/κάπου

Το ρήμα, αποκτά την παραπάνω έννοια στις ακόλουθες συντακτικές δομές:

- 1) ρήμα + μετοχή (σέρνοντας) + μέλος + τόπος
- 2) σέρνομαι+ τόπος (με υποκείμενο ενέργειας άνθρωπο ή ζώο , αυτοκίνηση)
τόπος-> α) στο έδαφος (στατικό)
          ή β) προς κάπου (δυναμική)
          ή γ) από κάπου προς τα κάπου (εδώ αποκτά και την σημασία του 5, «μετακινώ»).
- 3) σέρνομαι (αμετάβατο, δημιουργεί έντονες ασάφειες).

Στην δεύτερη συντακτική δομή, μπορεί να επικαλύπτεται η έννοια του «έρπω», με του «βυθίζομαι»:

Τον έβλεπα από πίσω, <...>, να σέρνεται σε ζούγκλες, σε γυναίκες, να **σέρνεται πάνω στο ίδιο του το αίμα** και τέλος να επιστρέφει νικημένος πίσω στη γειτονιά του. Όχι γιατί τελείωσε ο πόλεμος αλλά γιατί τελείωσε ο ίδιος.

4-> κατευθύνομαι

Σε αυτή την σημασιολογική κατηγορία, έχουμε συνήθως δήλωση κατεύθυνσης σε τόπο. Στα δεδομένα μας οι προτάσεις είτε εμφανίζονται με μία και μοναδική σημασία, αυτή του «κατευθύνομαι», είτε η σημασία αυτή επικαλύπτεται με κάποια άλλη σημασία από αυτές που προτείναμε. Ενδεικτικά:

Ο κουρελιάρης **σέρνει** τα πόδια του **προς** το μέρος μας. ->
«κατευθύνομαι» + «προχωρώ αργά»

Όμοια:

Έφευγε από τον τοίχο και **σερνόταν** αργά **προς** το μέρος της, την πλησίαζε... ->
«κατευθύνομαι» + «έρπω».

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση όπου το ρήμα *σέρνω* αποκτά την σημασία του «βρίσκομαι-14»:

"Ήταν ζανά τύφλα στο μεθύσι, αλλά μας ήταν δύσκολο να το πιστέψουμε πως τον μετέφεραν ζωντανό, γιατί το δεξί του χέρι **σερνόταν καταγής** και, μόλις η μάνα του το 'βαζε μες στην αιώρα, ζαναπέφτετε αφήνοντας έτσι ένα αυλάκι στο χώμα απ' τα χόρτα της βίλας ως το κατάστρωμα τον караβιού.

Συνοπτικά το ρήμα *σέρνω*, όταν δηλώνει κατεύθυνση εμφανίζει τις εξής επικαλυπτόμενες έννοιες:

- 1) «κατευθύνω, -ομαι» + «περπατώ αργά»
- 2) «κατευθύνω, -ομαι» + «έρπω προς τα κάπου»
- 3) «κατευθύνω, -ομαι» + «μετακινώ» -> (ενεργητική και παθητική φωνή).
- 4) «κατευθύνω, -ομαι» + «έλκω, τραβώ»

Όταν το ρήμα *σέρνω* δηλώνει μόνο κατεύθυνση, το ρήμα βρίσκεται συνήθως σε ενεργητική φωνή και το υποκείμενο της ενέργειας κινείται ή κινεί μόνο του αντικείμενα, άλλα έμψυχα όντα κ.τ.λ.

<...> ο δράστης χειροδίκησε εναντίον της, εκείνη έπεσε και χτύπησε στο κεφάλι, και στην συνέχεια την **έσυρε προς** τον ιστό της κεραίας όπου και την κρέμασε.

5-> μετακινώ

Σε αυτή την κατηγορία έχουμε δήλωση κατεύθυνσης, που γίνεται με την χρήση επιρρημάτων.

Από τα δεδομένα μας δεν λείπουν οι περιπτώσεις όπου το ρήμα *σέρνω*, πέραν την έννοια του «μετακινώ», εμφανίζεται με επικαλυπτόμενες έννοιες. Συνοπτικά έχουμε τις ακόλουθες έννοιες, συνοδευόμενες από σχετικές παρατηρήσεις:

- 1) «μετακινώ» -> όταν υποκείμενο της ενέργειας είναι κάποια άψυχη οντότητα και το ρήμα μας βρίσκεται σε παθητική φωνή. Συνήθως, κάποιος άλλος πυροδοτεί την ενέργεια.
- 2) «μετακινώ» + «τσουλώ» -> όταν υποκείμενο της ενέργειας είναι κάποιο μέλος του σώματος, το ρήμα μας βρίσκεται σε παθητική φωνή και η κίνηση πυροδοτείται από κάτι άλλο (άνθρωπο που λειτουργεί ως χειριστής).

- 3) «μετακινώ» + «έλκω,τραβώ» -> δηλώνεται κατεύθυνση.
- 4) «μετακινώ» + «έλκω,τραβώ» + «τσουλώ» -> όταν έχουμε ασάφεια και οι στήλες αντικείμενο, κλιτικό, μεταβατικό της βάσης μας παίρνουν την τιμή 0. Αυτό βέβαια δεν ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις που έχουμε αυτές τις τιμές, αλλά κάθε φορά παίζει ρόλο και το περιβάλλον της λέξης.
- 5) «μετακινώ» + «ακουμπώ» -> *σέρνεται* πάλι στο δρόμο.
- 6) «μετακινώ» + «έρπω» -> όταν το ρήμα βρίσκεται σε παθητική φωνή.

6---> περπατώ (αργά/βαριεστημένα/με δυσκολία) ή(δεν) περπατώ αργά

Στα δεδομένα μας συναντάμε τις εξής δομές:

- 1) σέρνω + μέλος (πόδια, κορμιά).

Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις όπου η συνεμφάνιση του σέρνω+πόδια, αποκτά την σημασία του «είμαι αργός στις εργασίες μου». Και όταν μάλιστα στην κίνηση μετέχουν και τα τέσσερα πόδια, τότε το ρήμα σέρνω αποκτά την σημασία του «μπουσουλώ»:

Σύρθηκε με τα τέσσερα ως το μονοπάτι προσπάθησε να σηκωθεί, μα δεν τα κατάφερε.

Βέβαια, αυτό δεν είναι ξεκάθαρο στο παρακάτω απόσπασμα:

"Σέρνεται κι αυτός στα τέσσερα".

Μία ακόμη σημασία που μπορεί να εμφανίζει το ρήμα μας από αυτή την σύναψη, είναι του «**είμαι άρρωστος**»:

Του μεταμοσχεύει αδένες νέου μόσχου και ο γέρος ταύρος που μόλις έσερνε τα πόδια του, όχι μόνο αποκτά λαμπρή υγεία, αλλά και ερωτοτροπεί με μια χαριτωμένη αγελάδα!

Η παρουσία του επιρρήματος *μόλις* καθώς και η σύνδεση των προτάσεων συμβάλλουν στο να αποκτήσει το ρήμα την παραπάνω σημασία.

2)σέρνω+ αντικείμενο ποδιού/κίνηση (πασούμια, παντόφλες,βήματα) + τόπος

Εδώ συνυπάρχει με την έννοια του «κατευθύνω».

7---> χορεύω

Η συνεμφάνιση του ρήματος με το ουσιαστικό χορός, οδηγεί στον σχηματισμό της παραπάνω έννοιας.

Οι υπόλοιπες έννοιες: «**περπατώ για τελευταία φορά κάπου**», «**επισκέπτομαι**», «**βυθίζομαι**», εμφανίζονται σε ελάχιστα παραδείγματα και δεν παρουσιάζουν κάτι άξιο αναφοράς.

13→ σχεδιάζω, χαράσσω

Σέρνω+ γραμμές

17→ περιστρέφω

Η έννοια αυτή απορρέει από την παρουσία του επιρρήματος γύρω.

18-> σαρώνω

Προκύπτει από την παρουσία οντοτήτων στα δεδομένα μας όπως το ποντίκι του υπολογιστή (π.χ. σαρώνω ποντίκι ή δείκτη ποντικιού σε κείμενο).

3.2.3.2. Αναλύοντας Συντακτικές Δομές στο ρήμα Σέρνω/Σύρω

3.2.3.2.1. Κλιτικό

Το κλιτικό εμφανίζεται στα δεδομένα μας συνοδευόμενο από τη δήλωση κάποιας κατεύθυνσης-τόπου. Συγκεκριμένα, όταν το κλιτικό εμφανίζεται στα δεδομένα μας αναφερόμενο σε κάποιον άνθρωπο και παράλληλα γίνεται αναφορά σε κάποια κατεύθυνση ή τόπο, τότε το ρήμα *σέρνω* πέραν της έννοιας του «έλκω, τραβώ-1», εμφανίζει και την σημασία του «μετακινώ-5». (βλ. παραδείγματα 1027, 1067).

Αντιθέτως, όταν στα δεδομένα μας δεν γίνεται κάποια δήλωση τόπου και αντικείμενο της ενέργειας είναι κάποιος άνθρωπος, τότε το ρήμα *σύρω* εμφανίζει μόνο την έννοια του «έλκω, τραβώ-1».

Όταν το κλιτικό συνδέεται με το επίρρημα «γύρω», βλ. στήλη κατεύθυνση-τόπος, τότε το ρήμα αποκτά την σημασία του «περιστρέφω». Όταν το κλιτικό αναφέρεται σε κάτι άψυχο, τότε πέραν την έννοια του «μετακινώ-5», το ρήμα μας αποκτά την σημασία του «τσουλώ-2».

3.2.3.2.2. Περίπτωση Υπονοούμενου Αντικειμένου

Παρατηρούμε στα δεδομένα μας να κυριαρχεί η μέση φωνή του ρήματος *σέρνω* (203 προτάσεις /33% των περιπτώσεων).

Το ρήμα *σέρνω* εμφανίζει σε αυτές τις περιπτώσεις την έννοια του «έρπω-3» και χαρακτηριστική είναι η δήλωση της κατεύθυνσης (με την έννοια του τόπου στατικά) και της μετακίνησης. Μετακίνηση ωστόσο δεν έχουμε πάντοτε.

Βέβαια, όταν υποκείμενο της ενέργειας είναι κάποιος άνθρωπος που σέρνει κάποιον άλλον και δηλώνεται το μέλος του τελευταίου, τότε το ρήμα μας αποκτά την έννοια του «έλκω, τραβώ-1» (βλ. στήλη Άνθρωπος/Ζώο Αντικείμενο, παίρνουν την τιμή 1).

Όσον αφορά το μέλος/μέσο του υποκειμένου, τις περισσότερες φορές παραλείπεται. Όταν βέβαια μετέχει κάποιο άλλο μέρος του σώματος (π.χ. πλάτη), τότε το ρήμα μεταβαίνει από την σημασία «έρπω-3» στην σημασία «μετακινώ-ούμαι – 5».

Όταν στην στήλη Κατεύθυνση-Τόπος εμφανίζονται επιρρήματα που δηλώνουν κατεύθυνση (μέχρι εκεί, προς τα πάνω, προς το μέρος) και εκφράζεται κάποια δυναμική στην κίνηση, τότε το ρήμα αποκτά την σημασία «έρπω-3», «κατευθύνω-ομαι – 4». Αντίθετα, όταν έχουμε κάποια στατικότητα στην κίνηση με εκφράσεις όπως: στο έδαφος, στο πάτωμα, τότε το ρήμα εμφανίζει την σημασία «έρπω-3».

Όταν μετέχουν όλα τα μέλη του υποκειμένου (τέσσερα = /(χέρια+πόδια)) και δηλώνεται η κατεύθυνση (ως...), τότε το *σέρνω* αποκτά την σημασία του «μπουσουλώ-16» και «κατευθύνω-ομαι-4».

Όταν δηλώνεται κατεύθυνση (με επιρρήματα και προθετικά σύνολα όπως : πλάι, δίπλα, προς, στο χώρο κ.τ.λ.), όπου επιτείνεται η ασάφεια τότε πέραν την έννοια του «μπουσουλώ-16», το ρήμα εμφανίζει την έννοια του «περπατώ βαριεστημένα-6 κ.τ.λ».

Η σύναψη *σέρνομαι* πάνω στο ίδιο μου το αίμα, οδηγεί στην σημασιολογική επικάλυψη της σημασίας «έρπω-3» με την έννοια του «βυθίζομαι-12».

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Παθητική φωνή ευθύνεται κατά κύριο λόγο στο να αποκτήσει το ρήμα μας την σημασία «έρπω-3».

3.2.3.2.3. Περίπτωση Παρουσίας Αντικειμένου

Κυρίαρχη είναι η σημασία του «έλω,τραβώ-1», (28 προτάσεις από 1013 εγγραφές / δηλ. στο 2,7% των περιπτώσεων) όπου έχουμε κατεύθυνση και μετακίνηση ή μόνο μετακίνηση. Μετά ακολουθεί η σημασία του «περπατώ αργά-6», έπεται του «μετακινώ-5», «τσουλώ, σέρνω-2» κ.τ.λ. Όσον αφορά το μέλος/μέσο υποκειμένου, στις περισσότερες περιπτώσεις παραλείπεται ενώ όταν δηλώνεται το μέρος του σώματος που μετέχει είναι το χέρι (σε ελάχιστες περιπτώσεις μετέχουν δόντια και άλλα μέλη του σώματος).

3.2.4. Σπρώχνω

3.2.4.1. Διακρίνοντας σημασίες στο ρήμα Σπρώχνω

Στο ρήμα *σπρώχνω* ορίσαμε 449 εγγραφές ως κυριολεκτικές (που αντιστοιχεί στο 45,04%) από τις 997 συνολικά του συνόλου των δεδομένων μας, τις 540 ως μεταφορικές (54,16%) και τις 8 ως εκφράσεις (0,80%). Για την διάκριση των σημασιών χρησιμοποιήσαμε τα ίδια κριτήρια με όμοιο τρόπο όπως στα υπόλοιπα ρήματα. Στα δεδομένα μας το ρήμα *σπρώχνω* εμφανίζεται κυρίως με την έννοια του «ωθώ-ούμαι-1». Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει συνοπτικά τις σημασίες που εμφανίζει το ρήμα *σπρώχνω*:

Σημασίες Σπρώχνω
1→ ωθώ-ούμαι (από) κάποιον /κάτι
2→ δίνω σπρωξιάς (αμετάβατο συνήθως)
3→ δίνω πάσα σε κάποιον ή κλωτσώ μπάλα κάπου
4→ μετακινώ
5→ κατευθύνω (προς)/ οδηγώ σε/ προς
6→ ρίχνω κάποιον/κάτι από/ σε κάπου
7→ τσουλώ
8→ σουτάρω
9→ σέρνω/-ομαι, σύρω/-ομαι
10→ μεταφέρω
11→ πιέζω, ζουλώ

❖ Πίνακας σημασιών για το ρήμα σπρώχνω

1→ ωθώ-ούμαι (από)κάποιον /κάτι

Όταν το ρήμα *σπρώχνω* εμφανίζει την σημασία του «ωθώ-ούμαι-1», συνήθως δηλώνεται η κατεύθυνση/τόπος, παρατηρείται μετακίνηση ή υπονοείται και συχνά δηλώνεται η δύναμη που ασκείται. Το ρήμα επιλέγει τα επιρρήματα δυνατά, με όλη την δύναμη, απαλά. Το μέλος με το οποίο γίνεται η ενέργεια και δηλώνεται ρητά είναι το χέρι.

Η έννοια του «ωθώ-ούμαι -1», επικαλύπτεται σημασιολογικά με τις παρακάτω έννοιες:

i) «ωθώ-ούμαι-1» + «δίνω σπρωξιές-2» → Δεν βοηθά το περιβάλλον εμφάνισης του ρήματος στην απόδοση μιας έννοιας.

ii) «ωθώ-ούμαι-1» + «μετακινώ-4» → Όταν επικαλύπτεται η μία έννοια με την άλλη, δηλώνεται συνήθως η κατεύθυνση ενώ σε ελάχιστες περιπτώσεις παραλείπεται. Σπάνια δηλώνεται η δύναμη.

iii) «ωθώ-ούμαι-1» + «κατευθύνω προς/ οδηγώ σε-5» → Όπου συνδυάζεται η κίνηση της ώθησης και της κατεύθυνσης μέρα στο χώρο. Το μέλος του υποκειμένου παραλείπεται.

iv) «ωθώ-ούμαι-1» + «ρίχνω κάποιον/κάτι από/ σε κάτι-6» → Όπου συνδυάζεται η ώθηση με την δήλωση της δύναμης και της κατεύθυνσης σε έναν χώρο.

2→δίνω σπρωξιές (αμετάβατο συνήθως)

Όταν το ρήμα αποκτά την σημασία του «δίνω σπρωξιές» είναι τις περισσότερες φορές αμετάβατο. Σε ελάχιστες περιπτώσεις υπονοείται κάποιο αντικείμενο, ενώ η δύναμη όταν δηλώνεται αποκτά την μεγαλύτερη διαβάθμιση στην κλίμακα (*με όλη την δύναμη*). Το μέλος/ μέρος του υποκειμένου παραλείπεται.

3→ δίνω πάσα σε κάποιον ή κλωτσώ μπάλα κάπου

Η συνεμφάνιση του ρήματος *σπρώχνω* με την οντότητα *μπάλα*, παρουσία τόπου (στα δίχτυα) οδηγεί στην δημιουργία της παραπάνω έννοιας. Έχουμε μετακίνηση, ενώ το μέλος του υποκειμένου παραλείπεται.

4→ μετακινώ

Η έννοια του «μετακινώ» απορρέει κυρίως από την δήλωση της κατεύθυνσης με επιρρήματα όπως (*πάνω, μέσα κ.τ.λ.*) ή επιρρηματικές φράσεις που δηλώνουν τόπο (*στο πλάι*). Η δύναμη όταν δηλώνεται είμαι μέτρια (*μαλακά*), ενώ το μέλος του υποκειμένου παραλείπεται.

Η παραπάνω έννοια συχνά επικαλύπτεται με τις ακόλουθες:

i) «μετακινώ-4» + «κατευθύνω προς/οδηγώ σε-5» →

Οι δύο έννοιες γειτνιάζουν οπότε αποδίδονται παράλληλα σε περιβάλλοντα όπου δεν ήταν δόκιμο να αποδοθεί μία από τις δύο έννοιες:

Εσπρωξε το χαρτί με το διορθωμένο σύνολο κατά τον Τσάκι.

ii) «μετακινώ-4» + «τσουλώ-7» →

Από τις συνάψεις σπρώχνω+ βαρέλια / καρπούζια.

5→ κατευθύνω (προς)/ οδηγώ σε/ προς

Έχουμε δήλωση κατεύθυνσης τόπου κυρίως με την πρόθεση *προς*. Η δύναμη δεν εκφράζεται ενώ παραλείπεται το μέλος/μέρος του υποκειμένου. Η έννοια αυτή συνυπάρχει με την έννοια του «σέρνω/σύρομαι-9».

i) «κατευθύνω (προς)/ οδηγώ σε/ προς-5» + «σέρνω/σύρομαι-9» →

Όπου συνδυάζεται η κατεύθυνση και η κίνηση του συρσίματος.

6→ ρίχνω κάποιον/κάτι από/ σε κάπου

Η παραπάνω σημασία προκύπτει με τις προθέσεις *πάνω από, κάτω από, από*. Το αντικείμενο μας είναι συνήθως κάποιο έμψυχο, το μέλος του υποκειμένου παραλείπεται ως επί το πλείστον και η δύναμη όταν δηλώνεται είναι αρκετή (*δυνατά*).

i) «ρίχνω κάποιον/κάτι από / σε κάπου-6 + μετακινώ-4» →

σπρώχνω+ χώμα+ κάπου

7→ τσουλώ

Η παραπάνω σημασία απορρέει από την σύναψη σπρώνω + αντικείμενο με ρόδες.

i) «τσουλώ-7» + «σέρνω-9»

Αποδίδονται ως συνώνυμες έννοιες σε συνάψεις όπως σέρνω+καρότσι/μηχανή. Το μέλος του υποκειμένου παραλείπεται, η δύναμη απουσιάζει ενώ δεν δηλώνεται κάποια κατεύθυνση/τόπος.

8→ σουτάρω

Η σημασία απορρέει από το συντακτικό σχήμα σπρώχνω +μπάλα+ στο καλάθι.

9→ σέρνω/-ομαι, σύρω/-ομαι

Σπρώχνω + καρέκλα /(υλικό αντικείμενο) +πίσω (κάπου)
Σπρώνομαι ανάμεσα σε

10→ μεταφέρω

Όταν χρησιμοποιείται κάποιο μέσο για την μετακίνηση. Ενδεικτικά:

Τον έσπρωχναν με αναπηρικό καροτσάκι.

11→ πιέζω, ζουλώ

Όταν εμφανίζεται με κάποιο εύπλαστο υλικό.

Σπρώχνεις δυνατά τον στόκο από την μέσα μεριά του σκισίματος, και κοπανάς με το κατσαβίδι.

3.2.4.2. Αναλύοντας Συντακτικές Δομές στο ρήμα Σπρώχνω

3.2.4.2.1. Κλιτικό

Συνδέεται με την σημασία «ωθώ-ούμαι-1», η οποία κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό εμφάνισης από τις σημασίες του ρήματος. Κάποιες φορές επικαλύπτεται σημασιολογικά με την σημασία 4 «μετακινώ-ούμαι», όταν έχουμε έμφυχο(1,4). Έπειτα, όποτε υπάρχει κατεύθυνση σε τόπο τότε την σημασία 1, ακολουθεί η 5 «κατευθύνω»(1,5). Έπεται η 3 «κλωτσώ μπάλα», η 4 «μετακινώ-ούμαι» (συνήθως εδώ βρίσκεται άφυχο αντικείμενο), η 5 «κατευθύνω» και η 6 «ρίχνω κπν/κάτι από/σε κάπου» (π.χ. *σπρώχνω κάποιον από τις σκάλες*). Τέλος, όταν το κλιτικό αναφέρεται σε άφυχο όν (καρότσι, μοτοσυκλέτα), τότε το ρήμα *σπρώχνω* μεταβαίνει στην σημασία 7,9 «τσουλώ, σέρνω».

3.2.4.2.2. Περίπτωση Υπονοούμενου Αντικειμένου και Αντικειμένου που παραλείπεται

Στην περίπτωση όπου το αντικείμενο υπονοείται το ρήμα που εξετάζουμε βρίσκεται στην παθητική φωνή και εμφανίζει την σημασία «ωθώ-ούμαι (από) κάποιον/κάτι-1». Στην στήλη του Αντικειμένου δίνουμε την τιμή 0. Έπειτα, το αντικείμενο παραλείπεται σε περιπτώσεις όπως οι ακόλουθες :

1) Όταν το υποκείμενο της ενέργειας εμφανίζεται ταυτόχρονα και ως δέκτης της ενέργειας:

*Ανακουφιστήκαμε όταν είδαμε το χοντρό, μισοκαραφλό Τσάκι που ξέραμε να μπαίνει **σπρωγμένος** από τη Μαζ.*

2) Όταν κάποιο αντικείμενο/οντότητα μπορεί να νοηθεί από το περιβάλλον εμφάνισης του ρήματος ή γίνεται αναφορά σε αυτό στην περίοδο εμφάνισης του ρήματος¹⁶ :

*Κι αρχίζει ένας τρίωρος μαραθώνιος **σπρώχνοντας** και τραβώντας κι οι τέσσερις μαζί, με τη λιγοστή βοήθεια από τις 3.000 σαλ. του κινητήρα, πολλές στάσεις και ανάμεικτα συναισθήματα. (ενν. κάποιο αυτοκίνητο).*

3) Με την αντωνυμία *άλλος-η-ο*, σε αιτιατική πτώση που νοείται ως αντικείμενο του ρήματος αν μεταφέρουμε το ρήμα μας στην ενεργητική φωνή. Ενδεικτικά:

ΠΑΘ. ΦΩΝΗ <...>οι ίδιοι παράγοντες **σπρώχνονταν** (ενν. **μεταξύ τους**)¹⁷ και **στριμώνονταν** ποιος θα προλάβει να φωτογραφηθεί είτε με τον Άιγκνερ είτε με τον Λευκαρίτη και τα άλλα στελέχη της UEFA.

¹⁶ Ομοίως στα παραδείγματα 978,1009 κ.τ.λ., όπου εδώ το αντικείμενο του ρήματος δηλώνεται πιο κάτω και δεν βρίσκεται στην εμβέλεια του ρήματος.

¹⁷ Επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου που δηλώνει κάποια αλληλοπάθεια.

→

ΕΝΕΡΓ.ΦΩΝΗ οι ίδιοι παράγοντες *σπρώχνουν ο ένας τον άλλον* και στριμώχνουν ποιος θα προλάβει να φωτογραφηθεί είτε με τον Άιγκνερ είτε με τον Λευκαρίτη και τα άλλα στελέχη της UEFA. (σειρά 40,παράδειγμα 86)

4)Σε περιπτώσεις όπου το ρήμα βρίσκεται σε παθητική φωνή και δηλώνεται το ποιητικό αίτιο:

*Το 4-1 στο 84 , που σήμανε το τέλος της παρατεταμένης αγωνίας, ήρθε από τον χθεσινό σκόρερ, τον Γ. Χ. Γεωργιάδη, με πέναλτι που κέρδισε ο έτερος Γεωργιάδης, ο του Σάββα, όταν *σπρώχτηκε* από τον Μαρίνο.*

Χαρακτηριστικό είναι ότι όταν ως αντικείμενο του ρήματος νοείται ο εαυτός του υποκειμένου που τελεί την ενέργεια, τότε το ρήμα μας μεταβαίνει από την σημασία 1 «ωθώ-ούμαι» στην σημασία 9 «σύρομαι». Ανάλογη εικόνα παρατηρείται και στο ρήμα *σύρω*. Το ρήμα μας όταν είναι αμετάβατο εμφανίζει την σημασία «δίνω σπρωξιές-2».

3.2.4.2.3. Περίπτωση Παρουσίας Αντικειμένου

Επικρατεί η σημασία 1 «ωθώ-ούμαι», μετά η 1,4 «ωθώ-ούμαι + μετακινώ» και ακολουθεί η 4 «μετακινώ».

3.2.4.2.4. Αντικείμενο και Κλιτικό

Αναλόγως του αντικειμένου που συνοδεύει το ρήμα μας, προκύπτουν και διαφορετικές σημασίες. Έτσι για παράδειγμα από την συνεμφάνιση του ρήματος *σπρώχνω* με την μπάλα, προκύπτει η σημασία «δίνω πάσα σε κάποιον, κλωτσώ μπάλα-3».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

4. Αισθησιοκινητικά δεδομένα

4.1. Κίνηση

Στο ρήμα *σέρνω*, *τραβώ*, *σπρώχνω* και *κουβαλώ* η κίνηση επιτελείται με τους εξής τρόπους¹⁸:

1) με την βοήθεια κάποιου φυσικού μέλους του σώματος, που λειτουργεί ως μέσο:

Κι όταν δεν ξάπλωνε κάτω από ρόδες φορτηγών ή δεν έσερνε αυτοκίνητα με τα δόντια, έκλεινε το στόμα με τις τεράστιες χούφτες του κι έβγαζε μελωδίες με μια ταλαιπωρημένη φουσαρμόνικα...

Σε αυτή την κατηγορία, το μέλος του σώματος μπορεί να μην δηλώνεται ρητά αλλά μετωνυμικά να γίνεται αναφορά σε αυτό:

*Σημάδι ότι **σύρθηκε** από τα μπατζάκια για κάποια απόσταση.*

2) με τη βοήθεια κάποιου τεχνητού μέσου:

Ο Κινγκ, του οποίου όλο το κορμί είναι γεμάτο με τατουάζ που γράφουν πόσο αγαπά το σατανά και πόσο μισεί τους μαύρους, έδεσε τον Μπερντ με αλυσίδα από το φορτηγάκι του και τον έσυρε για 5 χιλιόμετρα, μέχρι που κόπηκαν το κεφάλι και το δεξί του χέρι.

3) κίνηση που διενεργείται από έμπυχη οντότητα άλλη από το υποκείμενο του ρήματος (το οποίο δηλώνει άνθρωπο ή ζώο) :

Στο τέλος τράβηξε έναν από τη ζώνη του παντελονιού και τον έσυρε μέχρι το δρόμο.

Δημοσιογράφοι ανέφεραν ότι εκατοντάδες πολίτες εγκατέλειψαν την περιοχή με τρακτέρ και κάρα που τα έσερναν ζώα.

---

¹⁸ Για λόγους συντομίας παραθέτουμε παραδείγματα μόνο από το ρήμα *σέρνω*.

Γενικά η κίνηση παρατηρούμε ότι συνδέεται άμεσα με την δήλωση διαδρομής (κατεύθυνσης) σε έναν τόπο (παρουσιάζει κάποια δυναμική), ή με την απλή αναφορά σε αυτόν (παρουσιάζει «στατικότητα»)¹⁹. Στα δεδομένα μας η κίνηση δηλώνεται με τις ακόλουθες δομές:

- 1) δηλώνεται μόνο ο **προορισμός**, χωρίς να έχει δηλωθεί προηγουμένως το σημείο έναρξης/εκκίνησης της κίνησης. Ανάμεσα στα γλωσσικά μέσα που χρησιμοποιούνται, συγκαταλέγονται τα επιρρήματα (μέσα, έξω, κατά, μέχρι κ.τ.λ.) και τα προθετικά σύνολα τα οποία λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του τόπου:

επιρρήματα μέχρι-ως, έξω, πίσω, κοντά (μου/της)

Τον έσυρε μέχρι τα σκαλιά και τον βοήθησε προσεχτικά να καθίσει.

Σύρθηκε με τα τέσσερα ως το μονοπάτι προσπάθησε να σηκωθεί, μα δεν τα κατάφερε.

*Φεύγοντας μ' έδειξε πάλι προσπαθώντας να συνεχίσει από κει που τον διέκοπταν αλλά τον **τράβηξαν** γρήγορα **έξω**, φοβούμενοι ίσως πως ήθελε και μένα μαζί.*

*Τα **έσπρωξα πίσω** και με τα δυο μου χέρια.*

*Με κοίταζε ήσυχα, άπλωσε το χέρι της και μου χάιδεψε τα μαλλιά, το πρόσωπο, ύστερα με **τράβηξε** αργά **κοντά της**.*

Παρατηρήθηκε ότι τα επιρρήματα “μέχρι” και “ως” χρησιμοποιούνται αποκλειστικά από τα ρήματα τραβώ και σπρώχνω. Το τραβώ επιλέγει συχνότερα το επίρρημα “ως” όταν εμφανίζεται. Έπειτα, το επίρρημα “έξω” επιλέγεται μόνο από τα ρήματα τραβώ, κουβαλώ και σπρώχνω (3,2,3 εμφανίσεις αντιστοίχως), ενώ το σέρνω_σύρω δεν τα δηλώνει καθόλου. Ακολουθώς, το επίρρημα “πίσω” επιλέγεται κατεξοχήν από το σπρώχνω (3 εμφανίσεις στα δεδομένα), με το τραβώ να ακολουθεί (2 εμφανίσεις), ενώ τα κουβαλώ και σύρω δεν το δηλώνουν καθόλου.

Το επίρρημα “κοντά” εμφανίζεται μόνο στο ρήμα τραβώ.

πρόθεση κατά

κατά+ 1) προορισμός (κατά την διεύθυνση, κατά μήκος)

2)οντότητα που δηλώνει προορισμό (το έσπρωξε **κατά τον Τσάκι**).

¹⁹ Αναλυτικότερα βλέπε κεφάλαιο Εισαγωγής πώς ορίζει την λειτουργία των ρημάτων ο Talmy.

Σε πολύ μικρό βαθμό εμφανίζεται στα δεδομένα μας. Το σπρώχνω την επιλέγει συχνότερα από το σέρνω (2 και 1 εμφάνιση αντιστοίχως), ενώ απουσιάζει από τα τραβώ και κουβαλώ.

πρόθεση προς

προς + 1) τοπικά επιρρήματα: δεξιά-αριστερά, πάνω-κάτω, μπρος-πίσω
ή 2) **τόπος:** κορυφή, πλατεία.

Η πρόθεση “προς” επιλέγεται σε μεγάλο βαθμό από το ρήμα σπρώχνω (17 εμφανίσεις), ακολουθεί με τις μισές περίπου εμφανίσεις το τραβώ (8), το σέρνω (1), ενώ το κουβαλώ δεν δηλώνει κάποια κατεύθυνση χρησιμοποιώντας την παραπάνω πρόθεση.

πρόθεση σε, στον/στην/στο

σε + τόπος/κατεύθυνση τόπος: στην άμμο, στο έδαφος, στο διάδρομο, σε τζίπ κ.τ.λ.

Παρατηρήθηκε ότι το ρήμα σπρώχνω επιλέγει σε μεγάλο βαθμό να δηλώνει την κατεύθυνση σε έναν τόπο με την πρόθεση “σε” (συχνότερα με την μορφή στον/στην/στο – 28 εμφανίσεις), ακολουθεί το κουβαλώ (14 εμφανίσεις), το τραβώ (13 εμφανίσεις), ενώ το σέρνω δεν την επιλέγει καθόλου.

2) δηλώνεται ταυτόχρονα **αφετηρία-προορισμός**. Τα γλωσσικά μέσα που χρησιμοποιούνται είναι οι προθέσεις και τα επιρρήματα. Ενδεικτικά ακολουθεί το παράδειγμα:

πρόθεση από

Πίστευαν πως οι δυο θάλασσες είχαν διαφορά στάθμης και νόμιζαν πως τα νερά του Κορινθιακού Θα έπνιγαν τα νησιά του Σαρωνικού, την Αίγινα, τον Πόρο και τ' άλλα. - Εγώ διάβασα, πετάχτηκε ο Νώντας, πως ο Περίανδρος, ο τύραννος της αρχαίας Κορίνθου, άνοιξε ένα δρόμο που πάνω του έσερναν τα πλοία από τη μια θάλασσα στην άλλη.

Σε τέτοιες περιπτώσεις, όπου χρειαζόταν ορίσαμε δύο τιμές από τις προτεινόμενες σημασίες (εδώ π.χ. ορίσαμε την 2 και την 5), για να δηλώσουμε όχι μόνο την κίνηση που επιτελείται αλλά και το πώς λαμβάνει χώρα γεωγραφικά (μετακίνηση σε χώρο).

*Κι είδαν το ίδιο όνειρο, πως έτρωγαν σύκα και σταφύλια και κόκκινο κρασί στην άκρη της θάλασσας κι **από την κορυφή** του βουνού κατέβαινε χριστιανός καβαλάρης με το ακόντιο να **σέρνει** τον δράκοντα να ψυχομαχά, να σκίζονται οι σάρκες του πράσινες **πάνω στα κοτρόνια και στ' αγκάθια**.*

Όμοια σε αυτή την κατηγορία συναντήσαμε περιπτώσεις όπου μεταφορικά χρησιμοποιείται κάποιο μέρος του σώματος για να δηλωθεί ο τόπος έναρξης της ενέργειας/κίνησης:

*Ξέφευγε, αλλά τον έπιανε πάλι ο άλλος. Άγγιζε τις πέτρες που ήθελε αλλά ο άλλος ήταν δυνατός, ήταν μεγάλος, ψηλός, τον **έσυρε απ' την μπλούζα** σαν τσουβάλι **ως το επόμενο τετράγωνο**, με τη Ραλλού να τρέχει ζωπίσω...*

Στην παραπάνω κατηγορία μπορούν να ενταχθούν και τα ακόλουθα προθετικά σύνολα: από εδώ και από εκεί, από κάπου σε κάπου (π.χ. από δωμάτιο σε δωμάτιο).

Ως προς την συχνότητα εμφάνισης παρατηρήθηκε ότι το τραβώ επιλέγει συχνότερα την πρόθεση “από” (26 εμφανίσεις) από τα σπρώχνω και κουβαλώ (9 και 4 εμφανίσεις αντιστοίχως) ενώ το σέρνω δεν την δηλώνει καθόλου.

- 3) δηλώνεται ο **προορισμός**, στον οποίο όμως η κίνηση δεν είναι πλέον στατική, αλλά **αποκτά δυναμική**:

επιρρήματα γύρω, δίπλα σε, δεξιά, έξω από, πάνω από, πάνω σε

*Ονομάστηκε **αχιλλειος**, γιατί από εκεί κρέμασε ο Αχιλλέας τον Εκτορα για να τον **σύρει** με το άρμα του **γύρω από την Τροία**.*

*Η Ραραού τον εστήριξε στην πλάτη με τις δύο σανίδες και **τράβηξε** τη μάνα της **δίπλα σε μια σκιά**, να ζαποστάσουν.*

Του Νικολαΐδη, επί παραδείγματι, δεν του «έπιασε» τίποτα, «έχασε» το τετ α τετ στο 17', πήγε αριστερά, **τραβήχτηκε δεξιά**, το πάλεψε κατά μέτωπον, ως και σε «στημένη φάση» (φάουλ στο 62') έψαξε να βρει την άκρη, κι έστειλε την μπάλα στο δοκάρι!

Μουρμουρίζοντας κάτι μισόλογα, στο θαμπό φως του φακού μου φοράω τη βέστα και **σέρνομαι έξω από** την μικρή ιγκλού σκηνή.

Τράβηξε μια κλοτσιά ο Μιχάλης σε μια πέτρα **έσπρωξε** δυνατά με τη χούφτα το χώμα **πάνω από** ένα μαδέρι, έκοψε δυο τρεις βόλτες.

Δυσκολίες ερμηνείας ανακύπτουν όταν το επίρρημα πάνω συνοδεύεται από την πρόθεση σε:

Άκουσα το γρατσούνισμα που έκανε το ψηλό του σκαμπό καθώς **σουρνόταν πάνω στο** πάτωμα.

Δεν είναι εύκολο να αποδώσουμε το σημείο έναρξης, προορισμού ή αφετηρίας-προορισμού. Όμοια εικόνα παρατηρείται και στο παρακάτω παράδειγμα όπου εμφανίζεται το επίρρημα **ανάμεσα** :

Οι βοηθοί τους για να μην υστερήσουν, **κουβαλήσανε ανάμεσά** τους ένα τρίτο θρανίο κι εκείνο το σημείο της ποταμιάς, έγινε το κέντρο συζητήσεων του τάγματος.

Παρατηρούμε ότι τα προθετικά σύνολα, καθώς και τα τοπικά επιρρήματα αναλόγως της κίνησης που δηλώνουν, συμβάλλουν κάθε φορά στο να αποκτήσει το ρήμα **σέρνω**, διαφορετική σημασία.

Στην ίδια κατηγορία θα μπορούσαμε να εντάξουμε το ρήμα **σέρνω**, όταν το ρήμα βρίσκεται σε παθητική φωνή:

Τον έβλεπα από πίσω, καθώς ήμουν στο τιμόνι, και σκεφτόμουν αυτό το γεροδεμένο και ταλαιπωρημένο κορμί να πέφτει με αλεξίπτωτα σε άγνωστους τόπους, να **σέρνεται** σε ζούγκλες, σε γυναίκες, να σέρνεται πάνω στο ίδιο του το αίμα και τέλος να επιστρέφει νικημένος πίσω στη γειτονιά του. Όχι γιατί τελείωσε ο πόλεμος αλλά γιατί τελείωσε ο ίδιος.

Ο χρόνος του ρήματος, ενεστώτας, ο οποίος δηλώνει μια παροντική κατάσταση, άρα μια συνήθεια σε συνδυασμό με την παράταξη των προθετικών συνόλων, που λειτουργούν ως εμπρόθετοι προσδιορισμοί του τόπου, οδηγούν στο να αποκτήσει το ρήμα τις σημασίες «έρπω» κυριολεκτικά αλλά και «πηγαίνω, επισκέπτομαι» μεταφορικά.

Έντονη αμφισημία παρουσιάζεται σε προτάσεις όπου το ρήμα δεν δέχεται αντικείμενο, κλιτικό, ούτε δηλώνεται κάποιος προορισμός:

Σύρε κι *άσε*. -> Σημασίες: 1,5,2 Ποιός; Πού; Τί; Πώς;
Υποθέτουμε ότι αποδίδει την έκφραση του χειρισμού που κάνει ο χρήστης υπολογιστή με το «ποντίκι» ή το πληκτρολόγιο: «*Drag and Drop*».

Ως προς την συχνότητα εμφάνισης παρατηρήθηκαν τα εξής: Το επίρρημα “γύρω” εμφανίζεται μία φορά μόνο στο ρήμα σέρνω ενώ στα άλλα ρήματα απουσιάζει. Το ίδιο ισχύει και για τα επιρρήματα “δίπλα (σε)” και “δεξιά” τα οποία επιλέγονται αποκλειστικά από το ρήμα τραβώ. Ακολουθως, το “έξω” από εμφανίζεται μόνο 2 φορές στο ρήμα σπρώχνω, στα τραβώ και κουβαλώ 1 και στο σέρνω απουσιάζει εντελώς.

Το επιρρηματικό σύνολο “πάνω από”, εμφανίζεται 2 φορές στο σπρώχνω, 1 φορά στο τραβώ ενώ στα κουβαλώ και σέρνω απουσιάζει τελείως. Τέλος, το επιρρηματικό σύνολο “πάνω σε” εμφανίζεται συχνότερα στο σπρώχνω (8 φορές), μία φορά στο σέρνω ενώ απουσιάζει τελείως από τα τραβώ και κουβαλώ.

- 4) δηλώνεται μόνο το σημείο **έναρξης/αφετηρία της κίνησης**. Συνήθως χρησιμοποιείται κάποιο μέλος του σώματος ή κάποιο προθετικό σύνολο που λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τόπου:

πρόθεση από

<...> η γυναίκα του Ντελακρουά που **σέρνει** ο καβαλάρης πολεμιστής δεμένη **από το χέρι**, ένα χέρι αζέχαστο, ικεσία και αποστροφή μαζί, οι βιολετιές αποχρώσεις του βάθους με τους χρυσούς ιριδισμούς που δίνουν στον πίνακα την τραγική του προέκταση, ανέσυρε από τα βάθη της μνήμης τη βαθύτατη εντύπωση εκείνης της εικόνας των προσφύγων που ανεξήγητα - όπως και το έργο τέχνης - με είχε συγκλονίσει με τη μυστική επικοινωνία της μοίρας.

Τρόμαξα και **τράβηξα** το μπουκάλι **από μπροστά μου**. (το μπροστά θα μπορούσε να υποκατασταθεί από τα ακόλουθα προθετικά σύνολα, οντότητες και τοπωνύμια: από μέσα, από επάνω, από δίπλα, από την απέναντι (όχθη) **αλλά και:** από το συρτάτι/την τσέπη/ το κάθισμα/το κελάρι), από την Οξιά.

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι το ρήμα *κουβαλώ* επιλέγει σε μικρότερο βαθμό να δηλώσει την κατεύθυνση/τόπο σε σχέση με τα άλλα ρήματα και όταν την δηλώνει επιλέγει έναν από τους παραπάνω τρόπους που αναφέραμε. Δεν έχει ανάγκη την παρουσία των επιρρηματικών και προθετικών συνόλων στο βαθμό που έχουν τα υπόλοιπα ρήματα.

4.2. Δύναμη

Όσον αφορά τη δύναμη, αυτή εκφράζεται μέσω των επιρρημάτων και επιρρηματικών εκφράσεων καθώς και των προθετικών συνόλων. Ο παρακάτω πίνακας αποτυπώνει την διαβάθμιση της δύναμης όπως διαμορφώθηκε στα εξεταζόμενα δεδομένα:

Διαβάθμιση Δύναμης
1 → πολύ μαλακά
2 → μαλακά, απαλά
3 → δυνατά
4 → με όλη τη δύναμη
κενό → μη εκφρασμένη ασκούμενη δύναμη

❖ Πίνακας με διαβάθμιση δύναμης για τα ρήματα *τραβώ*, *σέρνω_σύρω*, *σπρώχνω*, *κουβαλώ*.

Στη συνέχεια της ενότητας παραθέτουμε τις παρατηρήσεις έτσι όπως προέκυψαν από την εφαρμογή αισθησιοκινητικών κριτηρίων στα ρήματα βασιζόμενοι κυρίως στην κωδικοποίηση της κίνησης και της δύναμης. Σε επόμενη φάση, παράλληλα με τα παραπάνω, εξετάσαμε και τη λειτουργία της κατεύθυνσης όταν αυτή εμφανίζεται στα δεδομένα. Αξίζει να αναφέρουμε ότι μόνο στα ρήματα *τραβώ* και *σπρώχνω* αξιοποιήθηκαν όλες οι παραπάνω παράμετροι ενώ στα ρήματα *σέρνω_σύρω* και *κουβαλώ* επικεντρωθήκαμε κυρίως στην δύναμη όπου αυτό ήταν δυνατό. Ακολουθούν οι κωδικοποιήσεις της κίνησης και της δύναμης για τα ρήματα *τραβώ* και *σπρώχνω* συνοδευόμενες από σχετικές παρατηρήσεις:

ΕΙΚΟΝΟΠΟΙΗΣΗ – ΑΙΣΘΗΣΙΟΚΙΝΗΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Επιχειρήσαμε μια πρώτη αποτίμηση των αισθησιοκινητικών χαρακτηριστικών της κίνησης μέσω της εικονοποίησης των δράσεων, δηλαδή της εικόνας όπως αυτή σχηματίζεται στον αναγνώστη ή ακροατή της κάθε έκφρασης / πρότασης.

4.3. Τραβώ

4.3.1. κωδικοποίηση κίνησης στο τραβώ

- 1: τραβάω οριζόντια (X) με χέρι / πόδι
- 2: τραβάω κατακόρυφα (Z) με χέρι / πόδι
- 3: τραβάω κατακόρυφα και οριζόντια (X-Z-Y) με χέρι / πόδι (3+ βαθμοί ελευθερίας)
- 4: τραβάω (όντας) ξαπλωμένος / οριζοντιωμένος οριζόντια (X) με χέρι / πόδι
- 5: τραβάω / τραβιέμαι με το σώμα

4.3.2. κωδικοποίηση δύναμης -τραβώ και σπρώχνω

- 1: πολύ μαλακά /απαλά
- 2: μαλακά / απαλά
- 3: δυνατά
- 4: με όλη τη δύναμη (ενν. πολύ δυνατά)

1: τραβάω οριζόντια (X) με χέρι / πόδι

Σε αυτή την κατηγορία μετέχει το μεγαλύτερο μέρος των προτάσεών μας. Η κατεύθυνση στις περισσότερες περιπτώσεις δεν δηλώνεται ενώ ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις δήλωσής της. Όταν δηλώνεται επικρατεί η σημασία του «σύρω-1», η οποία συχνά επικαλύπτεται με άλλες σημασίες, ενώ σε μικρότερο ποσοστό ακολουθούν οι υπόλοιπες. Όσον αφορά την δύναμη και εδώ το ρήμα δεν επιλέγει να την δηλώσει ενώ όταν την δηλώνει η τελευταία εμφανίζει τις διαβαθμίσεις 2+3 (μαλακά, δυνατά).

2: τραβάω κατακόρυφα (Z) με χέρι / πόδι

Η δύναμη τις περισσότερες φορές δεν δηλώνεται. Όταν δηλώνεται παίρνει την τιμή 3 (δυνατά). Η κατεύθυνση επίσης είναι μία κατηγορία που δεν δηλώνεται. Σε αυτές τις περιπτώσεις το ρήμα εμφανίζει τις σημασίες («σέρνω-1», «μετακινώ-12», «απομακρύνω-3», «βγάζω-8») με τις άλλες σημασίες να ακολουθούν σε μικρότερο βαθμό.

3: τραβάω κατακόρυφα και οριζόντια (X-Z-Y) με χέρι / πόδι (3+ βαθμοί ελευθερίας)

Όταν η κίνηση επιτελείται με τους παραπάνω τρόπους και με ένα από τα παραπάνω μέσα (χέρι ή πόδι), τις περισσότερες φορές έχουμε μετακίνηση, ενώ σε ελάχιστες περιπτώσεις υπονοείται. Όσον αφορά την δύναμη, το ρήμα επιλέγει ελάχιστα να την δηλώσει (βλ. αρχείο all_v11.xls, φύλλο τραβώ, με επιλογή της δύναμης 3 από 1977 εγγραφές) και όταν την δηλώνει εμφανίζει την μεγαλύτερη τιμή στην βαθμονομημένη κλίμακα («με όλη την δύναμη-4», ενώ σπανιότερα την μικρότερης έντασης δύναμη «μαλακά/απαλά -2»). Η κατεύθυνση τις περισσότερες φορές δεν δηλώνεται ενώ ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις δήλωσης της σε αυτή την κατηγορία με την χρήση αισθησιοκινητικών δεδομένων.

4: τραβάω (όντας) ξαπλωμένος / οριζοντιωμένος οριζόντια (X) με χέρι / πόδι

Παρατηρούμε ότι η δύναμη δεν δηλώνεται. Σε όλες τις περιπτώσεις έχουμε μετακίνηση. Επίσης, σημαντικό ρόλο παίζει η κατεύθυνση, η οποία δηλώνεται ρητά. Το ρήμα εμφανίζει τις σημασίες «σέρνω_σύρω-1», «μετακινώ-12», «μετακινώ +βγάζω-1,12».

5: τραβάω / τραβιέμαι με το σώμα

Παρατηρούμε ότι όταν έχουμε κίνηση που επιτελείται με το σώμα, το ρήμα επιλέγει το επίρρημα δυνατά για να δηλώσει την δύναμη. Σε όλες τις περιπτώσεις έχουμε μετακίνηση. Στον τρόπο έχουμε το επίρρημα λίγο και ενστικτωδώς, ενώ το ρήμα αποκτά την σημασία του «απομακρύνω-ομαι – 3» κυρίως και δευτερευόντως του «μετακινούμαι-12».

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφέρουμε ότι τα επιρρήματα τρόπου δεν προσέφεραν αρκετό υλικό για την μελέτη των ρημάτων και έγινε αναφορά σε αυτά όπου κρίναμε αναγκαίο.

4.4. Σπρώχνω

4.4.1. κωδικοποίηση κίνησης στο σπρώχνω με εικονοποίηση (visualization)

σπρώχνω

- 1: σπρώχνω οριζόντια (X) με χέρι / πόδι
- 2: σπρώχνω κατακόρυφα (Z) με χέρι / πόδι
- 5: σπρώχνω / σπρώχνομαι με το σώμα

4.4.2. κωδικοποίηση δύναμης²⁰

1: σπρώχνω οριζόντια (X) με χέρι / πόδι

Σε αυτή την κατηγορία, παρατηρούμε ότι στις περιπτώσεις όπου έχουμε δήλωση της δύναμης κυρίαρχο είναι το επίρρημα, «μαλακά/απαλά» ακολουθούμενο από το επίρρημα «δυνατά» και την προθετική φράση « με όλη την δύναμη». Όταν η δύναμη δεν δηλώνεται κυριαρχεί η σημασία του «ωθώ-1».

2: σπρώχνω κατακόρυφα (Z) με χέρι / πόδι

Σε αυτή την κατηγορία, δεν έχουμε δήλωση δύναμης, έχουμε μετακίνηση και η κατεύθυνση δηλώνεται.

---

²⁰ Βλέπε παραπάνω στο ρήμα τραβάω, κωδικοποίηση ταχύτητας.

5: σπρώχνω / σπρώχνομαι με το σώμα

Όταν η κίνηση επιτελείται με το σώμα, παρατηρούμε ότι το *σπρώχνω* επιλέγει το επίρρημα «δυνατά» και την προθετική φράση «με όλη την δύναμη». Έχουμε μετακίνηση ενώ η κατεύθυνση επιλέγεται να δηλωθεί κατεξοχήν από το ρήμα *σπρώχνω*. Σε αυτή την περίπτωση το ρήμα αποκτά την σημασία του «ωθώ-ούμαι-1».

4.5. Σέρνω_Σύρω

Όσον αφορά την δύναμη το «σέρνω-σύρω», τις περισσότερες φορές επιλέγει να μην την δηλώσει. Όταν βέβαια την δηλώνει, χρησιμοποιούνται τα επιρρήματα μαλακά, δυνατά, με όλη την δύναμη (2,3,4). Η κατεύθυνση δηλώνεται τις περισσότερες φορές.

Στον παρακάτω πίνακα, αποτυπώνονται με αριθμητικά δεδομένα οι εμφανίσεις της δύναμης στο σύνολο των προτάσεών μας για τα ρήματα *τραβώ*, *σέρνω*, *σπρώχνω*:

Δύναμη	1-πολύ μαλακά/απαλά	2-μαλακά/απαλά	3-δυνατά	4-με όλη την δύναμη	Σύνολο
τραβώ	0	6	6	3	15
σέρνω	0	2	1	1	4
σπρώχνω	1	8	10	8	27

❖ Πίνακας με ρητή δήλωση δύναμης στα δεδομένα μας.

Παρατηρούμε ότι το *σπρώχνω* έχει ανάγκη να δηλώσει την δύναμη, ακολουθεί το *τραβώ* και λιγότερο συχνά το *σέρνω*. Αξίζει να αναφέρουμε ότι το *κουβαλώ* δεν δηλώνει καθόλου την δύναμη στα δεδομένα μας.

4.6. Τρόπος

Όπως αναφέραμε σε προηγούμενη ενότητα ο τρόπος δηλώνεται κατεξοχήν από τα ρήματα κίνησης στα νεοελληνικά. Ανάμεσα στα γλωσσικά μέσα που χρησιμοποιούνται για την δήλωσή του συγκαταλέγονται οι μετοχές, τα επιρρήματα και τα προθετικά σύνολα. Στην παρούσα ενότητα θα εστιάσουμε κυρίως στην λειτουργία των επιρρημάτων όταν αυτά εμφανίζονται στα δεδομένα μας.

Αναλυτικότερα, το ρήμα *τραβώ* επιλέγει τα ακόλουθα επιρρήματα τα οποία δηλώνουν τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η κίνηση και μας προσφέρουν επιπρόσθετες πληροφορίες για αυτή: 1) αλύπητα, απαλά/μαλακά, αμήχανα, ανυπόμονα, ελαφρά ενστικτωδώς, προσεχτικά, λίγο κ.τ.λ.

Παρατηρούμε ότι τα απαλά/μαλακά, ελαφρά, προσεχτικά, λίγο, αλύπητα, υπονοούν το ποσό της δύναμης που απαιτείται να καταβληθεί και ενδεχομένως αυτές οι πληροφορίες θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε συνδυασμό με την στήλη της δύναμης. Αντίθετα, τα επιρρήματα αμήχανα, ανυπόμονα, ενστικτωδώς είναι πιο αφηρημένα και μας δίνουν πληροφορίες για την συναισθηματική κατάσταση του υποκειμένου χωρίς να είναι δυνατόν να αποδοθεί με σαφήνεια η δύναμη που χρειάζεται να καταβληθεί.

Έπειτα το ρήμα *κουβαλώ* εμφανίζεται κυρίως με επιρρήματα που προσφέρουν πληροφορίες για τον τόπο στον οποίο διενεργείται η κίνηση κυρίως τα: μαζί του, πάνω του.

Το *σέρνω_σύρω* ακολούθως εμφανίζεται με επιρρήματα που υπάγονται στην κατηγορία του τρόπου και μας δίνουν πληροφορίες τόσο για την δύναμη όσο και για τον τόπο: άσχημα, βάνουσα, τεμπέλικα, δειλά, μαζί τους. Και εδώ πολλά επιρρήματα έχουν αδιαφανή σημασία.

Τέλος, το *σπρώχνω* εμφανίζεται με τα ακόλουθα επιρρήματα: βίαια, φουριόζα, λίγο, δειλά, βάνουσα, εύκολα. Τα παραπάνω επιρρήματα σε συνδυασμό με την στήλη της δύναμης μπορούν να μας προσφέρουν χρήσιμες πληροφορίες για αυτή. Όμοια και εδώ στα επιρρήματα φουριόζα, δειλά, βάνουσα είναι πιο αδιαφανής η λειτουργία τους.

4.7. Σκοπός

Ο σκοπός τις περισσότερες φορές δεν εκφράζεται στα δεδομένα μας. Ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις όπου δηλώνεται ρητά, ενώ σπανίως υπονοείται. Όταν δηλώνεται ρητά κύριο μέσο δήλωσης του είναι οι τελικές προτάσεις (για να, σκοπεύω να ..., προκειμένου να...) καθώς και τα προθετικά σύνολα που εκφράζουν κάποιο σκοπό (π.χ. *κουβαλούσε ξύλα για την φωτιά*).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

5.Στατιστική ανάλυση

Στην παρούσα στατιστική ανάλυση, επιλέξαμε οκτώ χαρακτηριστικά (άνθρωπος-υποκείμενο ενέργειας, μέση/παθητική φωνή, αντικείμενο, κλιτικό, μέλος-μέρος υποκειμένου, μέλος-μέρος αντικειμένου, μετακίνηση, κατεύθυνση-τόπος), προκειμένου να δούμε τις γλωσσικές επιλογές που κάνει το κάθε ρήμα όταν εμφανίζεται. Σε δεύτερο στάδιο, επιχειρήσαμε να εξετάσουμε κατά πόσο έρχονται κοντά τα ρήματα ή κατά πόσο αποκλίνουν βάσει αυτών των επιλογών. Για τον λόγο αυτό συγκεντρώσαμε σε έναν πίνακα (βλ. αρχείο all_v11.xls, φύλλο headers) όλες τις παραμέτρους τις οποίες αρχικά εξετάσαμε στο σύνολο των προτάσεων (για τις περιπτώσεις 1, 0 και blank/παράλειψη αντικειμένου) και έπειτα μεμονωμένα μόνο στις προτάσεις με κυριολεκτική χρήση όπου και επικεντρωθήκαμε. Κατόπιν, μετατρέψαμε τα αριθμητικά μας αποτελέσματα σε ποσοστά (βλ. φύλλο headers %,

αρχείο all_v11.xls) και για τις δύο περιπτώσεις ούτως ώστε να ενισχύσουμε ή να απορρίψουμε τις αρχικές μας παρατηρήσεις για τα ρήματα.

5.1. Συγκριτική μελέτη των ρημάτων – Εξετάζοντας την κυριολεξία

Περίπτωση 1

	Άνθρωπος-Υποκείμενο	Μέση/ Παθητική ή φωνή	Αντικείμενο (1/0/)	Κλιτικό (1/«κενό»)	Μέλος-μέσο-μέρος Υποκειμένου (1/«κενό»)	Μέλος-μέσο-μέρος Αντικειμένου (1/«κενό»)	Μετακίνηση	Κατεύθυνση - Τόπος (1/«κενό»)
τραβάω	34,32	14,74	54,32	28,42	6,74	13,26	80,42	26,53
κουβαλώ	49,61	0,39	83,33	14,73	11,24	0,00	71,32	15,12
σέρνω_σύρω	33,50	33,00	43,84	21,67	23,15	3,45	91,13	58,13
σπρώχνω	48,11	9,35	39,87	40,76	8,02	1,11	80,85	33,41

❖ Πίνακας με ποσοστά εμφάνισης ρητής δήλωσης των παραπάνω χαρακτηριστικών στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω, σπρώχνω.

Στην πρώτη κατηγορία (στήλη άνθρωπος-υποκείμενο), παρατηρήθηκε ότι ο **ανθρώπινος παράγοντας** κατά το 49,61% των περιπτώσεων επιλέγεται να δηλωθεί από το ρήμα *κουβαλώ*. Κοντά σε αυτό, βρίσκεται το ρήμα *σπρώχνω* με ποσοστό εμφάνισης του υποκειμένου της ενέργειας στο 48,11%. Λιγότερο συχνά δηλώνεται ρητά στα δεδομένα μας το υποκείμενο της ενέργειας για τα ρήματα *σέρνω_σύρω* και *τραβάω* (33, 50 % και 34,32 %).

Έπειτα, εξετάζοντας το χαρακτηριστικό αν το ρήμα μας βρίσκεται σε **μέση ή παθητική φωνή** παρατηρούμε ότι το *σέρνω* εμφανίζεται στο 33% των περιπτώσεων σε παθητική ή μέση φωνή, ακολουθώντας με αρκετά μικρότερα ποσοστά τα ρήματα *τραβάω* και *σπρώχνω* (14,74% και 9,35 % αντιστοίχως), ενώ το *κουβαλώ* βρίσκεται κατεξοχήν στην ενεργητική φωνή.

Ακολουθώντας, εξετάζοντας την περίπτωση όπου το **αντικείμενο** βάσει συντακτικών κριτηρίων δηλώνεται ρητά, παρατηρήθηκε ότι το *κουβαλώ* κατεξοχήν έχει ανάγκη την παρουσία αντικειμένου (83,33%), ακολουθεί το *τραβάω* με ποσοστό 54,32 % και με αρκετά υψηλά ποσοστά γύρω στο πενήντα τοις εκατό των περιπτώσεων τα *σέρνω_σύρω* και *σπρώχνω* (43,84 % και 39,87%). Αξίζει να αναφέρουμε ότι το ποσοστό εμφάνισης των αντικειμένων είναι στατιστικά σημαντικό για όλα τα εξεταζόμενα ρήματα.

Έπειτα το ρήμα *σπρώχνω* εμφανίζεται να πρωτοστατεί σε ποσοστό εμφάνισης του **κλιτικού** με 40, 76%, ακολουθούμενο από το *τραβάω* με 28,42%, το *σέρνω* 21,67 % και το *κουβαλώ* 14,73%. Στις παραπάνω περιπτώσεις, το κλιτικό χρησιμοποιείται κατά κύριο λόγο για να δοθεί έμφαση από τον ομιλητή στο γεγονός που περιγράφει.

Σε κάποια περιβάλλοντα μπορεί να αποσαφηνιστεί η παρουσία του, σε κάποια όμως ηθελημένα ή για λόγους συντομίας (υποθέτουμε ότι ο συνομιλητής είναι γνώστης μιας κατάστασης) δεν αποσαφηνίζεται.

Όσον αφορά το **μέλος-μέρος υποκειμένου**, το ρήμα *σέρνω* δηλώνει το μέλος που χρησιμοποιείται για να τελεστεί η κίνηση κατά 23, 15%, ακολουθεί το *κουβαλώ* με ποσοστό 11,24% σε μικρότερο βαθμό (δηλώνεται το χέρι) και ακολουθούν με μικρότερα ποσοστά τα *τραβάω* και *σπρώχνω* (6,74% και 8,02%).

Ως προς το **μέλος-μέρος αντικειμένου** παρατηρούμε ότι το *τραβάω* επιλέγει την δήλωση του σε ποσοστό 13,26%, ακολούθως το *σέρνω_σύρω* στο 3,45% των περιπτώσεων δηλώνει ρητά το μέλος-μέρος αντικειμένου και ακολουθεί το *σπρώχνω* με 1,11% ενώ το *κουβαλώ* δεν δηλώνει καθόλου το μέλος του αντικειμένου.

Παρατηρώντας την στήλη της **μετακίνησης**, βλέπουμε ότι όλα τα ρήματα την έχουν ως κοινό παρανομαστή. Υψηλά είναι τα ποσοστά για όλα τα ρήματα (βλ. αναλυτικά των παραπάνω πίνακα).

Αντίθετα, η **κατεύθυνση** δηλώνεται κατεξοχήν από το ρήμα *σέρνω_σύρω* σε ποσοστό 58, 13% , ενώ τα υπόλοιπα ρήματα σε μικρότερο βαθμό, κάτω από το πενήντα τοις εκατό των περιπτώσεων, δεν κάνουν αναφορά σε κάποια κατεύθυνση.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το *τραβάω* σε μεγάλο βαθμό όταν εμφανίζεται στα δεδομένα επιλέγει να δηλώσει την μετακίνηση και αμέσως μετά ακολουθούν τα αντικείμενο, κλιτικό, κατεύθυνση-τόπος κ.τ.λ.

Το *κουβαλώ* έχει ανάγκη την παρουσία του αντικειμένου, σε μεγάλο ποσοστό δηλώνει τον ανθρώπινο παράγοντα και η μετακίνηση παίζει σημαντικό ρόλο όταν το τελευταίο εμφανίζεται.

Το *σέρνω_σύρω* επιλέγει την μετακίνηση, μετά την κατεύθυνση-τόπο, την δήλωση του αντικειμένου, με τις άλλες παραμέτρους να ακολουθούν.

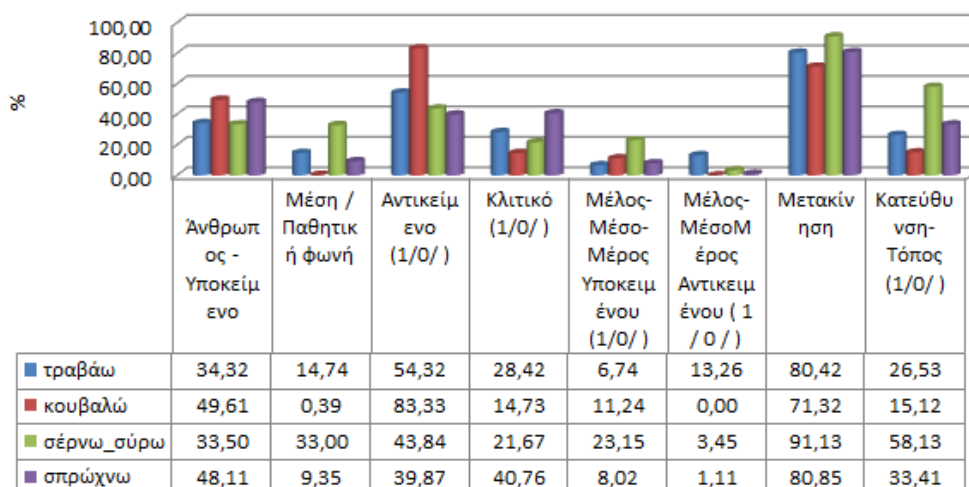
Το *σπρώχνω* βάσει ποσοστών εμφάνισης επιλέγει τα εξής: μετακίνηση, άνθρωπος-υποκείμενο, κλιτικό, αντικείμενο και κατεύθυνση.

Άρα, τα *τραβάω*, *σέρνω_σύρω* και *σπρώχνω* έρχονται κοντά στην μετακίνηση.

Τα *τραβάω*, *κουβαλώ* κοντά στην μετακίνηση, στην κατεύθυνση-τόπο και στην δήλωση του μέλους-μέρους υποκειμένου. Τέλος, τα *σέρνω*, *σπρώχνω* έρχονται κοντά σε μετακίνηση, αντικείμενο και άνθρωπος-υποκείμενο.

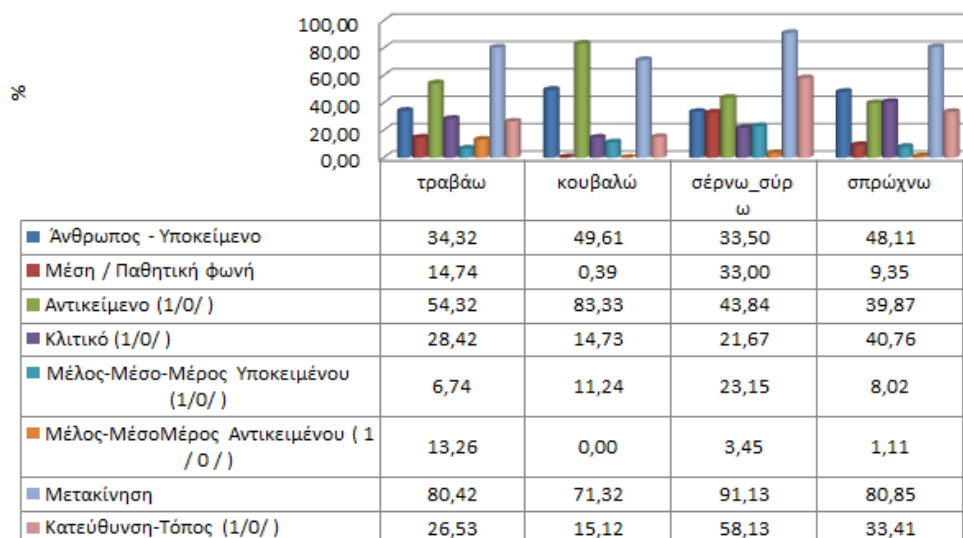
Ακολουθούν τα διαγράμματα στα οποία απεικονίζονται οι παραπάνω παρατηρήσεις:

ρήματα ανά χαρακτηριστικό με "τιμή 1" (παρουσία)

- ❖ α) Διάγραμμα για περίπτωση 1 με ρητή δήλωση των παραπάνω χαρακτηριστικών στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω και σπρώχνω.

"τιμή 1" (παρουσία) σε χαρακτηριστικά / ρήμα

- β) Διάγραμμα για περίπτωση 1 με ρητή δήλωση των παραπάνω χαρακτηριστικών στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω και σπρώχνω – Σύγκριση Ρημάτων

5.2. Περίπτωση υπονοούμενου αντικειμένου

	Άνθρωπος-Υποκείμενο	Μέση/ Παθητική φωνή	Αντικείμενο (1/0/)	Κλιτικό (1/0/)	Μέλος-μέσο υποκειμένου (1/0/)	Μέλος-μέσο Αντικειμένου (1/0/)	Μετακίνηση	Κατεύθυνση-Τόπος (1/0/)
τραβάω	59,16	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5,05	0,00
κουβαλώ	50,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,39	0,00
σέρνω_σύρω	59,61	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,96	0,00
σπρώχνω	50,56	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,45	0,00

❖ Πίνακας με ποσοστά εμφάνισης μη ρητής δήλωσης (υπονόησης) των παραπάνω χαρακτηριστικών στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω, σπρώχνω.

Αναλυτικότερα παρατηρούμε ότι ο **ανθρώπινος παράγοντας** υπονοείται σε ποσοστό 59,61 στις προτάσεις όπου εμφανίζεται το ρήμα *σέρνω* και ακολουθούν τα τραβάω με 59,16% , το *σπρώχνω* με 50, 56% και το *κουβαλώ* με 50, 00%.

Η **μέση/παθητική φωνή** δεν υπάρχει καθόλου σε αυτή την κατηγορία, κάτι που είναι αυτονόητο γιατί δεν μπορεί να «υπονοηθεί»

Αξιοσημείωτο είναι ότι στα *τραβάω*, *κουβαλώ* και *σέρνω_σύρω* δεν συναντήσαμε περιπτώσεις υπονόησης του αντικειμένου , στοιχείο που ενισχύει την άποψη ότι τα παραπάνω ρήματα τρόπου έχουν ανάγκη δήλωσης του. Συνήθως όταν το αντικείμενο δεν δηλώνεται γίνεται αναφορά σε αυτό στο περιεχόμενο του εξεταζόμενου ρήματος

Το κλιτικό παρατηρούμε ότι όταν εμφανίζεται στα δεδομένα μας πάντα δηλώνεται ρητά και σε όλα τα εξεταζόμενα ρήματα συνδέεται κατεξοχήν με την πολυπληθέστερη έννοια που έχουμε αποδώσει σε αυτά²¹.

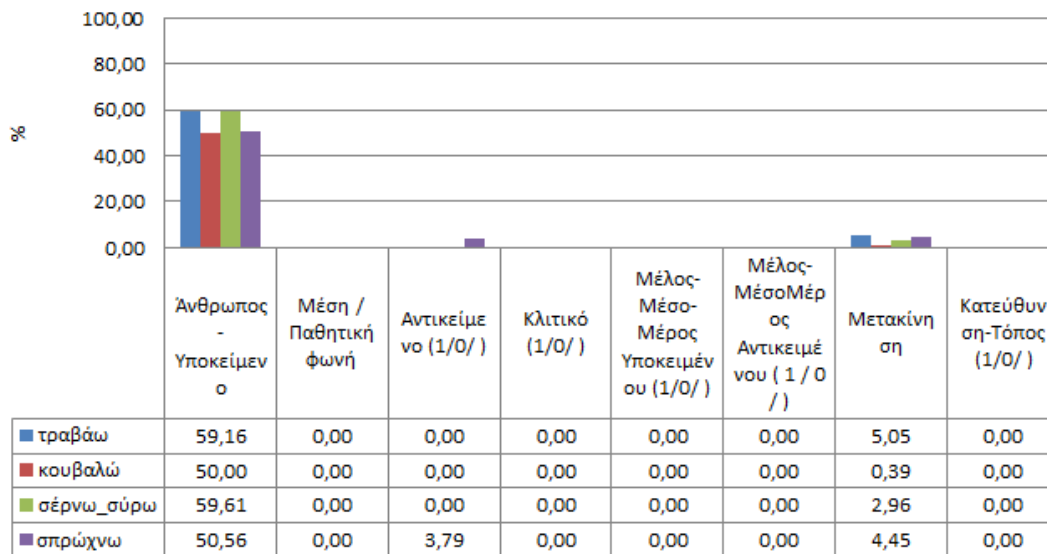
Όσον αφορά το **μέλος-μέσο του υποκειμένου** όπως και το **μέλος- μέσο του αντικειμένου** δεν υπονοείται καθόλου.

Η **μετακίνηση** όπως και η **κατεύθυνση-τόπος** είτε δεν υπονοείται καθόλου είτε υπονοείται σε ελάχιστο βαθμό. Τα ποσά που σημειώνονται παραπάνω είναι χαρακτηριστικά.

Ακολουθώς, παραθέτουμε τα διαγράμματα στα οποία απεικονίζονται οι παραπάνω παρατηρήσεις:

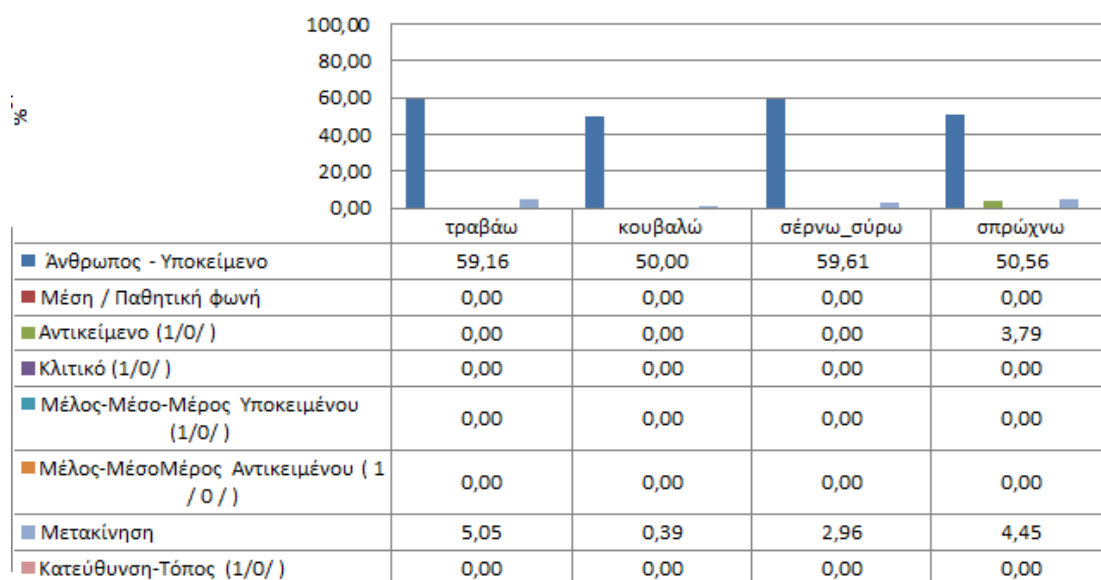
²¹ Συνήθως είναι η σημασία με την αριθμηση 1 για όλα τα ρήματα η οποία στην περίπτωση του κλιτικού τείνει να επικαλύπτεται σημασιολογικά και με άλλες έννοιες.

ρήματα ανά χαρακτηριστικό με "τιμή 0" (υπονοούμενη)

❖ α) Διάγραμμα για περίπτωση 0 με μη ρητή δήλωση των παραπάνω χαρακτηριστικών στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω και σπρώχνω.

"τιμή 0" (υπονοούμενη) σε χαρακτηριστικά / ρήμα

β) Διάγραμμα για περίπτωση 0 με μη ρητή δήλωση των παραπάνω χαρακτηριστικών στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω και σπρώχνω – Σύγκριση Ρημάτων.

5.3. Περίπτωση απουσίας τιμής (κενά κελιά)

	Άνθρωπος-Υποκειμένο	Μέση/Παθητική φωνή	Αντικείμενο (1/0/)	Κλιτικό (1/0/)	Μέλος-μέρος-μέσο υποκειμένου (1/0/)	Μέλος-μέρος-μέσο αντικειμένου (1/0/)	Μετακίνηση	Κατεύθυνση-Τόπος (1/0/)
τραβάω	6,53	85,26	45,68	71,58	93,05	86,74	14,53	73,47
κουβαλώ	0,39	99,61	16,67	85,27	88,76	100,00	28,29	84,88
σέρνω_σύρω	6,90	67,00	56,16	78,33	76,85	96,55	5,91	41,87
σπρώχνω	1,34	90,65	56,35	59,24	91,98	98,89	14,70	66,59

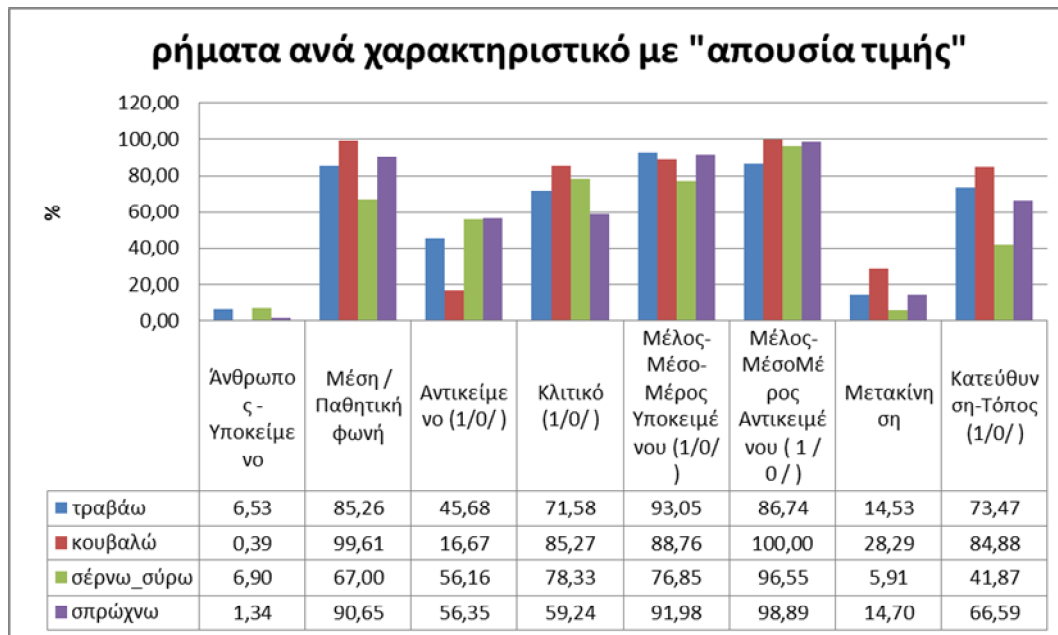
❖ Πίνακας με ποσοστά εμφάνισης κενών κελιών των παραπάνω χαρακτηριστικών στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω, σπρώχνω.

Στην στήλη του **ανθρώπου-υποκειμένου** τα μικρά ποσοστά εμφάνισης σε όλα τα ρήματα με το σέρνω να κυριαρχεί, οφείλονται στο ότι επικεντρωθήκαμε στις κυριολεκτικές προτάσεις και στο ότι σε κάποιες μεταφορικές προτάσεις δεν επισημειώθηκε ο ανθρώπινος παράγοντας.

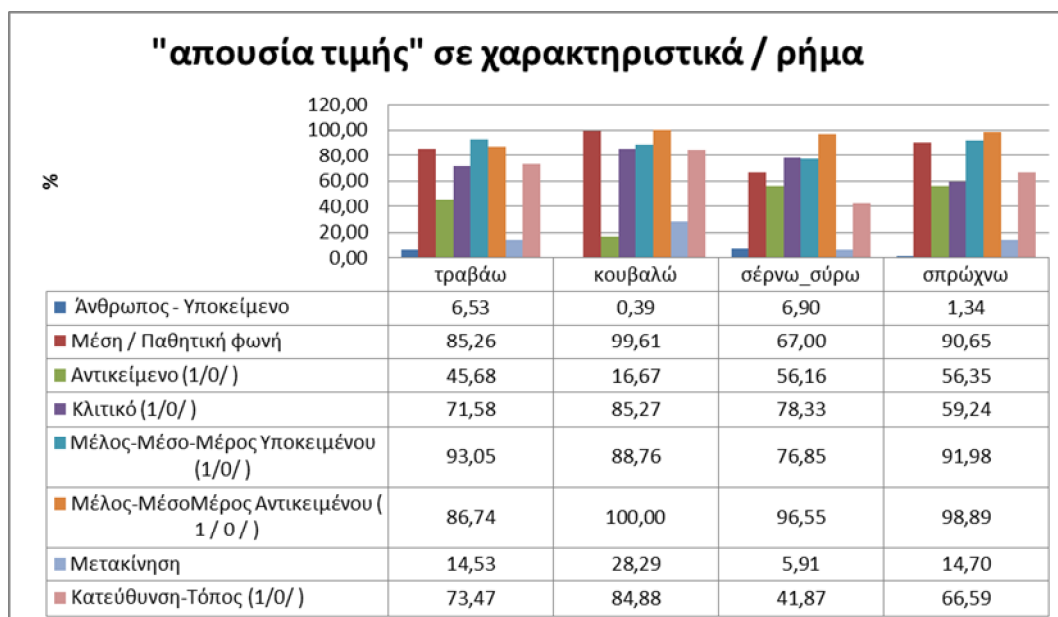
Τα υψηλά ποσοστά που εμφανίζουν τα ρήματα *τραβάω*, *σπρώχνω* και *σέρνω* στην στήλη **Μέση/Παθητική φωνή**, μαρτυρούν ότι χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο στην ενεργητική φωνή από τον φυσικό ομιλητή σύμφωνα πάντοτε με τα εξεταζόμενα σώματα κειμένων.

Επειτα, εξετάζοντας συγκριτικά τις στήλες **αντικείμενο και κλιτικό**, παρατηρούμε ότι στα περισσότερα περιβάλλοντα εξέτασης απουσίαζε το κλιτικό γιατί δηλώνονταν το αντικείμενο και αντιστοίχως όπου απουσίαζε το αντικείμενο δηλώνονταν το κλιτικό. Στην **στήλη μέλος-μέρος υποκειμένου** τα κενά κελιά οφείλονται στο γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν ήταν δυνατόν να αποδοθεί μια συγκεκριμένη τιμή στο συγκεκριμένο πεδίο, είτε γιατί δεν βοηθούσαν τα στοιχεία του περικειμένου (δεν δηλωνόταν δηλαδή), είτε επειδή μπορούσαν να αποδοθούν περισσότερες από δύο τιμές. Στις παραπάνω περιπτώσεις επιλέξαμε να μην αποδώσουμε τιμή. Όμοια, στην στήλη **μέλος-μέρος αντικειμένου** τα κενά κελιά οφείλονται στο ότι τα ρήματα δεν επιλέγουν να το δηλώσουν. Τέλος, τα ποσοστά των κενών κελιών στις στήλες της μετακίνησης και της κατεύθυνση-τόπου, οφείλονται στο ότι δεν δηλώνοντα τα τελευταία στα δεδομένα μας.

Τα παρακάτω διαγράμματα είναι χαρακτηριστικά:

❖ α) Διάγραμμα για περίπτωση blank (κενά κελιά) των παραπάνω χαρακτηριστικών στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω και σπρώχνω.

❖ β) Διάγραμμα για περίπτωση blank (κενών κελιών) των παραπάνω χαρακτηριστικών στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω και σπρώχνω – Σύγκριση Ρημάτων.

5.4. Περίπτωση Παρουσίας και Παραλειπόμενου Αντικειμένου (στο σύνολο των προτάσεων)

	Ανθρώπος-Υποκείμενο	Μέση/ Παθητική φωνή	Αντικείμενο (1/0/)	Κλιτικό (1/0/)	Μέλος-μέσο υποκείμενου (1/0/)	Μέλος-μέσο Αντικειμένου (1/0/)	Μετακίνηση	Κατεύθυνση-Τύπος (1/0/)
τραβώ	93,47	14,74	54,32	28,42	6,74	13,26	85,47	26,53
κουβαλώ	99,61	0,39	83,33	14,73	11,24	0,00	71,71	15,12
σέρνω_σύρω	93,10	33,00	43,84	21,67	23,15	3,45	94,09	58,13
σπρώχνω	98,66	9,35	43,65	40,76	8,02	1,11	85,30	33,41

❖ Πίνακας με ποσοστά ρητής δήλωσης και υπονόησης των παραπάνω χαρακτηριστικών στα ρήματα τραβώ, κουβαλώ, σέρνω_σύρω, σπρώχνω.

Στον παραπάνω πίνακα εξετάζοντας την στήλη του **ανθρώπου-υποκειμένου** παρατηρούμε ότι όλα τα ρήματα έχουν ανάγκη να δηλώσουν το υποκείμενο της ενέργειας. Αναλυτικότερα, στο ρήμα *κουβαλώ* σε όλα τα δεδομένα και σε όλες τις περιπτώσεις δηλώνεται ο ανθρώπινος παράγοντας με τα *σπρώχνω*, *τραβώ* και *σέρνω* να ακολουθούν με υψηλά ποσοστά.

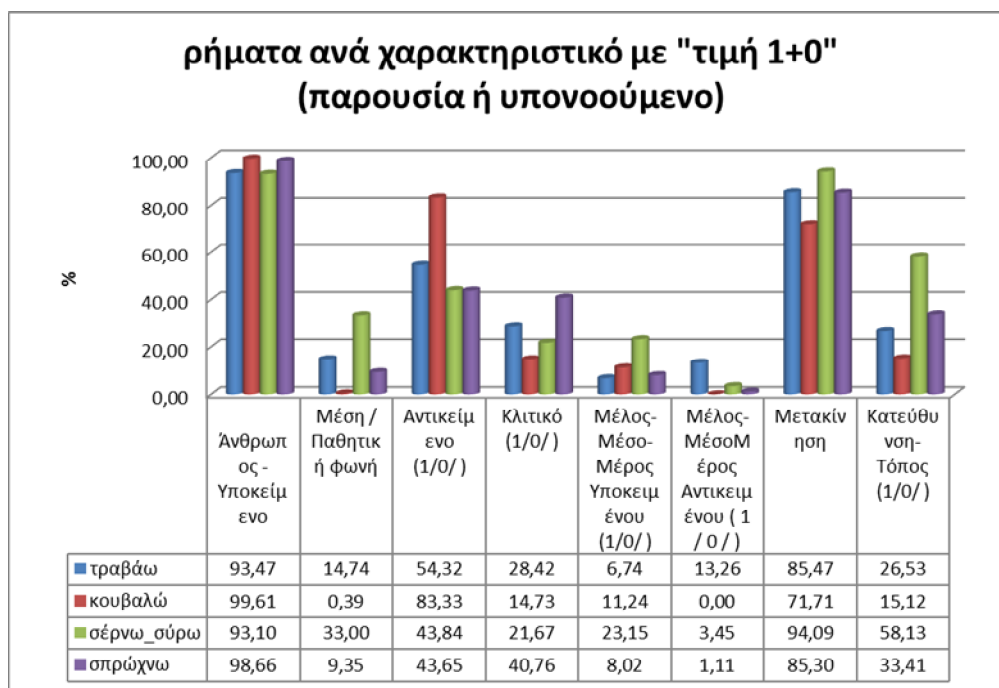
Έπειτα πιστοποιούμε τις παρατηρήσεις που κάναμε σε προγενέστερο στάδιο της στατιστικής ανάλυσης ότι το *κουβαλώ* και το *τραβώ* έχουν ανάγκη να δηλώσουν το **αντικείμενο** όταν εμφανίζονται, με το *σέρνω* και το *σπρώχνω* να το δηλώνουν περίπου στο 50% εμφάνισή τους.

Στην περίπτωση του **κλιτικού** το *σπρώχνω* μαζί με το *τραβώ* εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά δήλωσης τους.

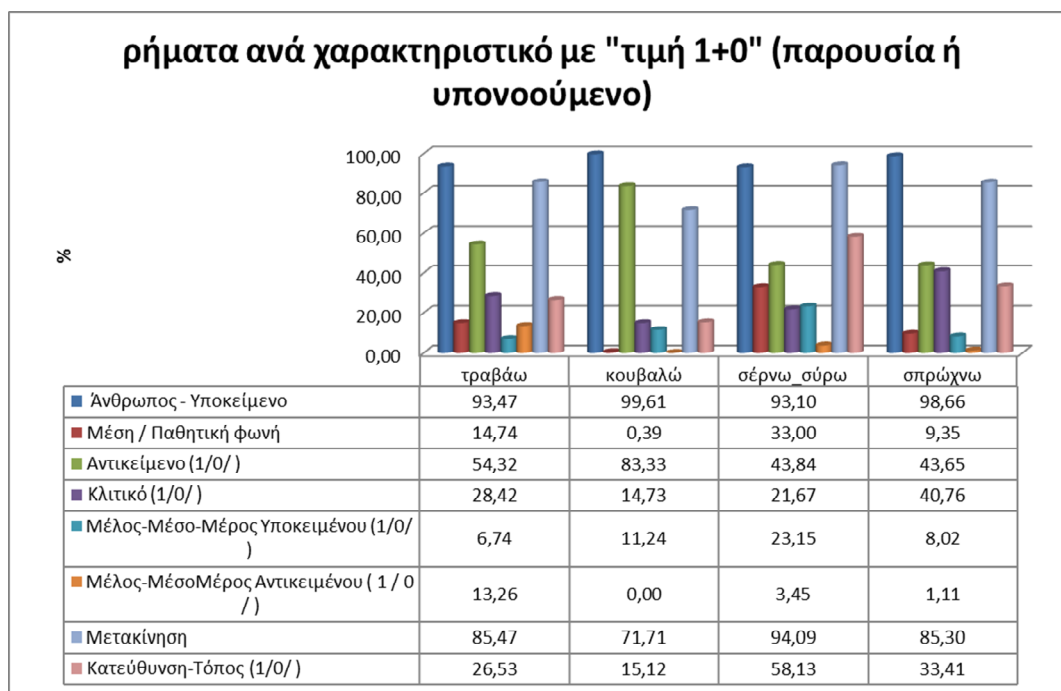
Η **μετακίνηση** δηλώνεται ρητά ή υπονοείται σχεδόν σε όλα τα περιβάλλοντα εμφάνισης των ρημάτων.

. Τα διαγράμματα που ακολουθούν αποτυπώνουν τις παρατηρήσεις μας:

α) Διάγραμμα για χαρακτηριστικά με τιμή 1+0 στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω και σπρώχνω.

β) Διάγραμμα για χαρακτηριστικά με τιμή 1+0 στα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω και σπρώχνω – Σύγκριση Ρημάτων.

5.5. Συσχετίζοντας τα στοιχεία με χρήση συνάρτησης correl

5.5.1. Συσχέτιση συντακτικών και σημασιολογικών χαρακτηριστικών

Για όλες τις περιπτώσεις 1, 0 και κενό (παράλειψης/απουσίας τιμής) επιχειρήσαμε να δούμε κατά πόσο τα ρήματα κίνησης έρχονται κοντά ή αποκλίνουν επιλέγοντας σε πρώτη φάση να συσχετίσουμε κάποια συντακτικά και σημασιολογικά χαρακτηριστικά όπως : άνθρωπος υποκειμένο, μέση/παθητική φωνή, αντικείμενο, κλιτικό, μέλος/μέρος υποκειμένου, μέλος/μέρος αντικειμένου, μετακίνηση και κατεύθυνση . Ο παρακάτω πίνακας αποτελεί μια πρώτη εικόνα της εφαρμογής των παραπάνω κριτηρίων και καλύπτει όλες τις περιπτώσεις 1,0 και κενό:

1+0+blank	τραβώ	κουβαλώ	σέρνω_σύρω	σπρώχνω
Τραβώ	1,00			
κουβαλώ	0,87	1,00		
σέρνω_σύρω	0,94	0,73	1,00	
σπρώχνω	0,90	0,84	0,69	1,00

❖ Πίνακας συσχέτισης συντακτικών χαρακτηριστικών για τα πεδία 1,0 και blank.

Παρατηρούμε ότι από την συσχέτιση των παραπάνω στοιχείων συντακτικά συγγενεύουν περισσότερο μεταξύ τους τα τραβώ, σέρνω_σύρω και σπρώχνω ενώ τα σέρνω και σπρώχνω παρουσιάζουν την μεγαλύτερη απόσταση συντακτικά.

5.5.2. Συσχέτιση μελών, μετακίνησης, κατεύθυνσης

1+0+blank	τραβώ	κουβαλώ	σέρνω_σύρω	σπρώχνω
Τραβώ	1,00			
κουβαλώ	0,97	1,00		
σέρνω_σύρω	0,87	0,96	1,00	
σπρώχνω	0,99	0,96	0,92	1,00

❖ Πίνακας συσχέτισης μελών, μετακίνησης, κατεύθυνσης

Από την συσχέτιση των παραπάνω στοιχείων ενισχύονται οι προηγούμενες παρατηρήσεις. Έτσι αυξάνεται το ποσοστό γειννίας του σπρώχνω με το τραβώ (αντιπαράβαλε το 0,99 έναντι του 0,90 που προέκυψε από την εφαρμογή συντακτικών σημασιολογικών κριτηρίων). Έπειτα το τραβώ έρχεται κοντά με το κουβαλώ κυρίως στο μέλος/μέρος υποκειμένου, στην μετακίνηση και στην κατεύθυνση. Το κουβαλώ έρχεται κοντά στο σέρνω_σύρω και σπρώχνω κάτι το οποίο δεν παρατηρήσαμε να συμβαίνει με την εφαρμογή συντακτικών κριτηρίων. Και τέλος το σέρνω_σύρω με το σπρώχνω παρουσιάζοντας μεγάλη αύξηση στο ποσό γειννίας του (0,92 έναντι του 0,69 της προηγούμενης συσχέτισης).

Τα τραβώ με το σέρνω παρουσιάζουν μείωση στο ποσοστό συγγένειάς τους 0,87< 0,94 στοιχείο που οφείλεται στο ότι τα δύο ρήματα διαφοροποιούνται κυρίως στην διαδρομή (κατεύθυνση/τόπος) και στο μέλος/μέρος υποκειμένου και αντικειμένου.

5.5.3. Συσχέτιση δύναμης

Αν στην εξέταση των παραπάνω ρημάτων χρησιμοποιήσουμε τον παράγοντα της δύναμης βάσει της βαθμονομημένης κλίμακας που αποδώσαμε στα δεδομένα μας (τιμές 1 έως 4 και κενό)²² παρατηρούμε ότι ταυτίζονται απόλυτα τα ρήματα στη μεταξύ τους συσχέτιση διότι όπως προαναφέραμε η δύναμη απουσιάζει σε όλα τα ρήματα και δηλώνεται ελάχιστες φορές.

1+0+blank	τραβώ	κουβαλώ	σέρνω_σύρω	σπρώχνω
Τραβώ	1,00			
κουβαλώ	1,00	1,00		
σέρνω_σύρω	1,00	1,00	1,00	
σπρώχνω	1,00	1,00	1,00	1,00

❖ Πίνακας συσχέτισης δύναμης

5.5.4. Συσχέτιση αισθησιοκινητικών

1+0+blank	τραβώ	κουβαλώ	σέρνω_σύρω	σπρώχνω
Τραβώ	1,00			
κουβαλώ	-0,05			
σέρνω_σύρω	-0,11	0,97	1,00	
σπρώχνω	0,94	-0,22	-0,23	1,00

❖ Πίνακας συσχέτισης αισθησιοκινητικών

Με την εφαρμογή των αισθησιοκινητικών δεδομένων παρατηρούμε ότι στο τραβώ και σπρώχνω επικρατεί η κίνηση του τραβώ οριζόντια με χέρι, πόδι ενώ στα κουβαλώ και σέρνω επικρατεί αδυναμία προσδιορισμού της κίνησης .

5.5.5 Συσχέτιση μελών, μετακίνησης, δύναμης, κατεύθυνσης και αισθησιοκινητικών

1+0+blank	τραβώ	κουβαλώ	σέρνω_σύρω	σπρώχνω
Τραβώ	1,00			
κουβαλώ	0,98			
σέρνω_σύρω	0,93	0,89	1,00	
σπρώχνω	0,99	0,99	0,96	1,00

❖ Πίνακας συσχέτισης μελών, μετακίνησης, δύναμης, κατεύθυνσης και αισθησιοκινητικών

Κατά την συσχέτιση όλων των παραμέτρων με τα συντακτικά χαρακτηριστικά (επόμενη ενότητα) και χωρίς τα συντακτικά (τρέχουσα ενότητα) η συσχέτιση δεν επηρεάζεται. Αυτό ισχύει καθολικά για όλα τα ρήματα.

5.5.6. Συσχέτιση μελών, μετακίνησης, δύναμης, κατεύθυνσης αισθησιοκινητικών και συντακτικών στοιχείων

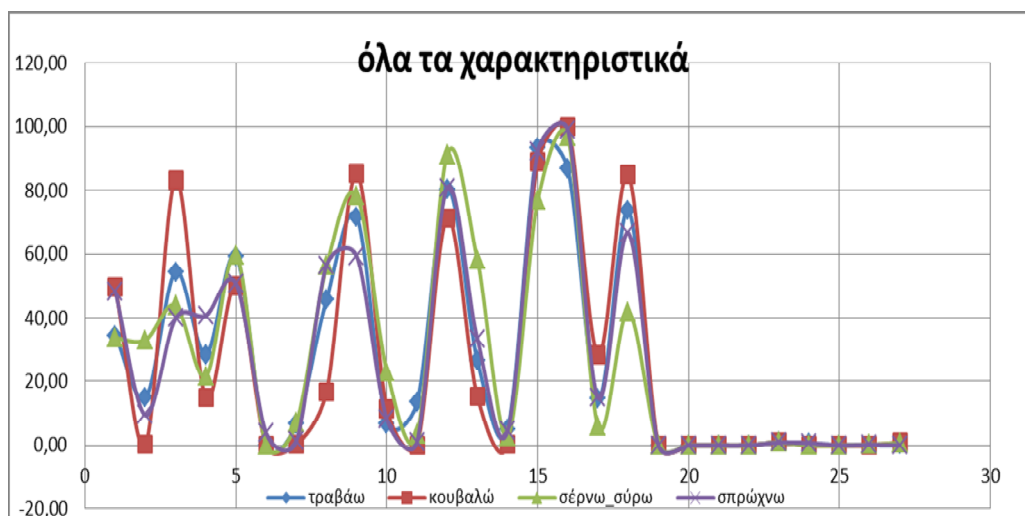
Ο παρακάτω πίνακας αποδίδει συνοπτικά την εικόνα που προέκυψε από την συσχέτιση των ρημάτων :

1+0+blank	τραβώ	κουβαλώ	σέρνω_σύρω	σπρώχνω
Τραβώ	1,00			
κουβαλώ	0,95			
σέρνω_σύρω	0,94	0,85	1,00	
σπρώχνω	0,98	0,91	0,94	1,00

Πίνακας συσχέτισης συντακτικών στοιχείων, μελών, μετακίνησης, δύναμης, κατεύθυνσης και αισθησιοκινητικών

Παρατηρούμε ότι με την εφαρμογή όλων των κριτηρίων το σπρώχνω παρουσιάζει μεγάλη συγγένεια με το τραβώ σε ποσοστό 0,98. Ακολουθούν τα κουβαλώ και σέρνω σύρω με το τραβώ. Σε μικρότερο βαθμό κατά 0,91 το σπρώχνω έρχεται κοντά στο κουβαλώ, ενώ αποκλίνει σημαντικά από το σέρνω. Τέλος, το σπρώχνω έρχεται κοντά στο σέρνω κατά 0,94.

Το παρακάτω διάγραμμα είναι χαρακτηριστικό :

❖ Διάγραμμα απεικόνισης όλων των χαρακτηριστικών/παραμέτρων για τα ρήματα τραβάω, κουβαλώ, σέρνω_σύρω και σπρώχνω.

Χαρακτηριστικά

1 – 9 : συντακτικά

10 – 18 : μέλος / μέρος υποκειμένου και αντικειμένου, μετακίνηση, διαδρομή, τόπος

19 – 23 : δύναμη

24 – 29 : αισθησιοκινητικά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Συμπεράσματα- Αξιοποίηση - Περαιτέρω Έρευνα

Στην παρούσα μελέτη επιλέξαμε τέσσερα ρήματα τρόπου που συνδέονται με την κίνηση στη νεοελληνική γλώσσα και συγκεκριμένα τα κουβαλώ, σέρνω/σύρω, σπρώχνω και τραβώ, με σκοπό τη μεταξύ τους συσχέτιση και την ομαδοποίησή τους. Για τον σκοπό αυτό αξιοποιήσαμε τόσο συντακτικά όσο και σημασιολογικά χαρακτηριστικά, προσθέτοντας και αισθησιοκινητικά δεδομένα. Κατά την διάκριση σημασίας συναντήσαμε αρκετές δυσκολίες στο να αποδοθεί μία μόνο σημασία, ενώ συχνό ήταν το φαινόμενο μία έννοια να αλληλοεπικαλύπτεται με άλλη. Ως βασικό κριτήριο διάκρισης χρησιμοποιήσαμε την υποκατάσταση από συνώνυμα και τη μετάφραση στα αγγλικά.

Σε αρκετές περιπτώσεις στοιχεία όπως τα αντικείμενα που συνόδευαν το κάθε ρήμα, η συνεμφάνιση του κάθε ρήματος με συγκεκριμένες οντότητες συνηγορούσαν στην απόδοση συγκεκριμένης σημασίας. Στοιχεία όπως η δύναμη, ο τρόπος, η κατεύθυνση προσέφεραν σημαντικές πληροφορίες, μερικά δε από αυτά τα χαρακτηριστικά συνέβαλαν καθοριστικά στην διαμόρφωση της σημασίας των ρημάτων. Ανάμεσα στα γλωσσικά μέσα έκφρασης που καταγράφηκαν στις παραπάνω κατηγορίες συγκαταλέγονται οι μετοχές, τα προθετικά και τα επιρρηματικά σύνολα. Κατά τη διαδικασία της επισημείωσης διαπιστώσαμε ότι τα ρήματα που μελετήσαμε χρησιμοποιούνται σε μεγάλο ποσοστό προτάσεων με τη μεταφορική τους έννοια παρά με την κυριολεκτική, στοιχείο που υποδηλώνει την τάση των φυσικών ομιλητών να τα επιλέγουν όταν θέλουν να δώσουν έμφαση σε κάποιο γεγονός που περιγράφουν ή στο οποίο αναφέρονται, να εκφράσουν μία κριτική (θετική, αρνητική) ή ακόμη και να ειρωνευτούν. Υποκείμενο των ενεργειών στις προτάσεις αυτές είναι κάποιος άνθρωπος, άψυχο ον, ομάδα ανθρώπων, κόμμα ή μια αφηρημένη οντότητα. Αντιθέτως, όταν τα ρήματα χρησιμοποιούνται με την πρωτοτυπική τους έννοια υποκείμενο συνήθως είναι κάποιο έμψυχο όν (άνθρωπος ή ζώο).

Το κλιτικό όταν αυτό εμφανίζεται συνδέεται με τη βασική και πολυπληθέστερη έννοια που έχουμε αποδώσει σε κάθε ρήμα. Ο ομιλητής επιλέγει να το χρησιμοποιήσει είτε όταν θέλει να δώσει έμφαση σε ένα γεγονός και παραλείπει να αναφερθεί στο αντικείμενο/οντότητα για λόγους συντομίας/ οικονομίας του λόγου (συνήθως σε περιπτώσεις αποσαφήνισής του από το περικείμενο), είτε όταν θέλει να αναφερθεί υποτιμητικά σε κάποιον/ κάτι και για τον λόγο αυτό επιλέγει να μην δηλώσει την αντίστοιχη οντότητα. Η παρατήρηση αυτή πρέπει να ληφθεί υπόψη σε σχέση με το σημασιολογικό φορτίο που φέρουν τα ρήματα το οποίο στις περισσότερες περιπτώσεις ή κατά κύριο λόγο έχει αρνητική σήμανση.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι κατά την εξέταση των συντακτικών χαρακτηριστικών παρατηρήθηκε ότι τα ρήματα κουβαλώ και σπρώχνω στις μισές περίπου προτάσεις (50%) που εξετάσαμε δηλώνουν ρητά το υποκείμενο ενέργειας και στις υπόλοιπες το υπονοούν. Στα ρήματα τραβώ και σέρνω στις περισσότερες περιπτώσεις υπονοείται (~60%). Όσο αφορά την φωνή των εξεταζόμενων ρημάτων τα περισσότερα

βρίσκονταν στην ενεργητική φωνή ενώ σε λίγες περιπτώσεις εμφανίστηκαν στη μέση ή παθητική φωνή. Το ρήμα σέρνω/σύρω στο τριάντα περίπου τοις εκατό των περιπτώσεων απαντάται σε παθητική ή μέση φωνή, στοιχείο που συμβάλλει στον καθορισμό της σημασίας που αποκτά.

Ως προς το αντικείμενο, το κουβαλώ και το τραβώ επιλέγουν να το δηλώσουν (83% και 54% αντιστοίχως) σε σχέση με τα άλλα ρήματα που το δηλώνουν σε μικρότερο ποσοστό (σέρνω 44% και σπρώχνω 40%).

Όταν υπονοείται το αντικείμενο συνήθως βρίσκεται στο άμεσο περικείμενο του ρήματος, κάτι που δεν είδαμε να συμβαίνει στις περιπτώσεις του χαρακτηριστικού της δύναμης, του μέλους/μέρους υποκειμένου, του μέλους/μέρους αντικειμένου, του αποτελέσματος κ.τ.λ.

Ως προς το μέλος/μέρος του υποκειμένου και το μέλος/μέρος του αντικειμένου παρατηρήθηκε ότι τα ρήματα ως επί το πλείστον παραλείπουν να τα δηλώσουν. Τα δηλώνουν το σέρνω και το κουβαλώ επιλέγοντας τη δήλωσή τους σε μικρό ποσοστό ενώ τα άλλα δύο ρήματα σε πολύ μικρότερο βαθμό. Το μέλος/μέρος του αντικειμένου δηλώνεται κατεξοχήν από το τραβώ. Αναλυτικότερα:

Μέλος/μέρος υποκειμένου: τραβώ 7%, κουβαλώ 11%, σέρνω 23%, σπρώχνω 8%.

Μέλος/μέρος αντικειμένου: τραβώ 13%, κουβαλώ 0%, σέρνω 3,5%, σπρώχνω 1%.

Η μετακίνηση εμφανίζει υψηλά ποσοστά σε όλα τα ρήματα ενώ η κατεύθυνση/τόπος δηλώνεται ρητά ή υπονοείται από το ρήμα σέρνω.

Κατά τη συσχέτιση των ρημάτων παρατηρήσαμε ότι τα συντακτικά χαρακτηριστικά έδειξαν τη σαφή σύγκλιση των εξεταζομένων ρημάτων. Εξετάζοντας τα χαρακτηριστικά μέλη, μετακίνηση, κατεύθυνση, αισθησιοκινητικά δεδομένα (με εικονοποίηση) καθώς και τη δύναμη παρατηρήσαμε αυξημένα ποσοστά συσχέτισης των ρημάτων σε σχέση με την ξεχωριστή εφαρμογή τους. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι όπου δηλώνεται το στοιχείο της δύναμης τα ποσά παρουσιάζουν σημαντική αύξηση (κυρίως εξαιτίας της απουσίας της δήλωσής της στα ρήματα σε μεγάλο ποσοστό). Έτσι τα ρήματα σέρνω και τραβώ, σπρώχνω και τραβώ, σπρώχνω και σέρνω ταυτίζονται σχεδόν πλήρως. Παρατηρήθηκε ότι η δύναμη δηλώνεται συνήθως όταν ο ομιλητής θέλει να δώσει έμφαση σε ένα γεγονός που περιγράφει αλλιώς περιορίζεται σε απλή αναφορά σε αυτό.

Σημειώνουμε ότι με την εικονοποίηση αποδώσαμε αισθησιοκινητικά χαρακτηριστικά, όπου αυτό κατέστη δυνατό, αναδεικνύοντας τον βαθμό στον οποίο συγγενεύουν τα ρήματα.

Για την περαιτέρω έρευνα, πιστεύουμε ότι τα αισθησιοκινητικά χαρακτηριστικά, που αποδίδονται με εικονοποίηση στα ρήματα, αναμένεται να συμβάλουν σε ευκρινέστερη ομαδοποίηση των σημασιών των ρημάτων, με την επισημείωση πολύ μεγαλύτερου σώματος κειμένων. Επιπλέον, η αναλυτικότερη επεξεργασία των προθέσεων μπορεί να οδηγήσει σε πιο λεπτή διάκριση ομάδων των προτάσεων. Η

μεθοδολογία που ακολουθήσαμε μπορεί να εφαρμοστεί και σε άλλα ρήματα, διευρύνοντας το πεδίο μελέτης, αναμένοντας να προκύψουν αξιόλογες κλάσεις (clusters) σημασιών, ιδίως μεταξύ ρημάτων κίνησης με παρόμοια αισθησιοκινητικά χαρακτηριστικά ή / και παρόμοια συμμετοχή μελών υποκειμένου και αντικειμένου.

Βιβλιογραφία

Duffield, C., Hwang, G., Brown, S., Dligach, D., Vieweg, S., Davis, J. and Palmer, M. (...). Criteria of the manual grouping of verb senses, USA, University of Colorado.

Hartson, R., (...). Cognitive, Physical and Perceptual Affordances in Interaction Design, Virginia Tech.

Kilgarriff, A. (2003). I don't believe in word senses, Brighton: University of Brighton.

Krishnarmuthy, R. and Nicholls D. (2000). Peeling an onion: The Lexicographer's Experience of Manual Sense-Tagging, pp 85-97, Netherlands , Kluwer Academic Publishers.

Landau, B., Jackendoff, R., (1993) "What" and "Where" in spatial language and spatial cognition. Behavioral and Brain Sciences 16, pp 217-238.

Laporte, R. , Ranchod E. and Yannacopoulou Anastasia (...). Syntactic variation of support verb constructions, IGM, University of Marne-la-Vallee and ONSET, University of Lisbon.

Levin, B. (1993). English verb classes and alterations – A preliminary investigation. Chicago: University of Chicago Press.

Palmer, M. and Nielsen, R. (...). To annotate more accurately or to annotate more, University of Colorado at Boulder.

Palmer, M. and Dang, H. (2001). Making fine-grained and coarse-grained sense distinctions, both manually and automatically, United Kingdom, Cambridge University Press.

Palmer, M. , Windisch Brown, S. and Dlighah D. (...). VerbNet Class Assignments a WSD Task, University of Colorado.

Palmer, M. , Windisch Brown, S. and Rood T.(...). Number or Nuance: Which factors restrict reliable word sense annotation ? , USA, University of Colorado.

Papafragou, A. and Selimis, S.(...). On the acquisition of motion verbs cross linguistically, University of Delaware and University of Chicago.

Pustejovsky, J. and Moszkowicz, J.(...). Integrating Motion Predicate Classes with Spatial and Temporal Annotations, University of Brandeis.

Rensik, P. Cognition 61(1996). Selectional constraints: an information-theoretic model and its computational realization, pp127-159, USA

Rumshisky, A. and Batiukova, O. (...). Polysemy in verbs: systematic relations between senses and their effect on annotation, Brandeis University and Madrid Autonomous University.

Sabluyrolles, P. (1995). The Semantics of Motion. Proceedings of the seventh conference on European chapter of the Association for Computational Linguistics, pp281-283.

Sen, S. and Janowicz, K. (...). Semantics of motion verbs, Munster Germany, Institute for GeoInformatics (IFGI).

Talmy, L. (1975). Semantics and syntax of motion. In JP Kimball (Eds), Syntax and semantics Vol 4, pp 182-238. New York, NY: Academic Press.

Zlatev, J. and Sigurd, B. (...). Motion Event Typology meets Computational Modelling, Lund University.

Ηλεκτρονικές πηγές:

<http://guidetodatamining.com/>

[Εθνικός Θησαυρός Ελληνικής Γλώσσας: ΕΘΕΓ](#)